

REVISTA LITERARA

APARE DE DOUË ORÏ PE LUNĂ.

Abonamentul : Pe un an, 20 lei; pe 6 luni, 10 lei; pe 3 luni, 5 lei.

DIRECTOR :
IOAN RADOI.

Redactor-Administrator :
TH. M. STOENESCU.

SCRISORILE
ne francate se refuză.

REDACTIA SI ADMINISTRATIA
STR. SPERANȚI, No. 28.

ABONAMENTELE
se plătesc 'nainte.

CĂTRE CITITORÎ

Anunțăm cu deosebită plăcere cititorilor noștri că D-l Ioan Rădoi, — vechi membru în comitetul Societății Revistei Literare, — mai 'nainte Literatorul, — a luat direcțiunea acestei reviste.

Direcțiunea a grupat împrejurul său un număr însemnat de tineri scriitori cari, cu toți împreună, sunt hotărâți a lucra pe terenul științei și frumoaselor arte și a da în fie-care număr al Revistei Literare contingentul cercetărilor și talentelor lor.

Inregistrăm d'o cam dată numele colaboratorilor cari, — de la 1 Ianuarie, — de când Revista va apare odată pe lună și în mod regulat, vor începe regulata lor colaborare; aceștia sunt D-nii : Andronescu Grigore, Arion C. C., Arion Virgiliu, Chiriac Ath., Clave Aug. R., Disescu Constantin, Djuvara Trandafir, Djuvara Alexandru, Demetrescu Angel, Esarcu C., Eustațiu Aristide, Gion, Ghimpa Mihail, Ionescu Tache, Ispirescu P., Macedonski Alexandru, Marian G., Oprișanu D., Popovici N. St., Rădoi Ioan, Stoenescu Th. M., Scrob Carol, Stelian Thoma, Teodorescu G. Dem., Țincu Nicolae, Dr. Vlădescu Al., etc. etc.

Revista speră că pe lângă acești colaboratori, și cei existenți, și alții vor veni să le mă-rească numărul, iar cititorii ei, din ce în ce mai mulți, îi vor continua atențiunea și bună voința cu care au onorat-o până acum.

DUPE PERDELE

— SCHIȚĂ DIN VIAȚA BUCUREȘTEANĂ —

Timpul este umed și cenușiu. O ceață deasă s'a lăsat asupra capitalei, ceață ce învește în zăbranicul ei o-pac felinarele de pe stradă, între geamurile cărora, flacăra gazului se ridică, roșie spre vârful ei, iar mai aproape de țeavă, difuză, albastră. Calea Vic-

toriei, către unul din capătul ei, de și nu sunt de cât unspre-zece ore ale serei, este aproape pustie. Singuri gardiștii, în uniformele lor noui, cu nasturi galbeni schinteiând supt gaz, cu sulițe galbene pe cofuri, se plimbă în lungul trotuarelor, se reazemă de

câte o poartă, unii vioi încă, alții cu ochii pe jumătate închiși, iar alții, fluierând din vreme într-alta. Câte-o dată, un trecător, cu galoși în picioare, în palton, cu pălărie naltă pe cap, sau câte un ungurean, rânduș la cai, ieșind din câte-o cârciumă cu brațul trecut pe dupe grumazul unei fete tinere pe care a *convins'o* pe trei sferturi, intrerupe monotonia predominantă. Alte ori, duruitul unei trăsuri de casă, sau al unei birje, se aude, felinare roșii licăresc pe mijlocul uliței ca două ochi de jêratic, caii lovesc cu potcoavele lor de oțel cremena din care câte-o piatră este compusă, schinteii vii sar scăpărate în toate părțile, năluca domnului sau doamnei ce ocupă trăsura apare o clipă, umbra ei, a cailor și a vizitiului danțează pe zidul alb al unei case vii luminată de felinarul de la poartă, apoi, totul dispare ca un fulger trecător, ca niște imagine ale unei lanterne magice, tropotul cailor, zgomotul roatelor scade, se pierde în depărtare, strada reia fizionomia ei, gardiștii, cu nasturi galbeni schinteind supt gaz, cu sulite pe coifuri, se plimbă în lungul trotuarelor, adorm rezemați de porți sau fluieră din când în când. Și ceasornicele își urmează mersul lor cadentat, câte un orologiș pe care de abia îl auzi din cauza depărtării, bate sferturile de ceas, jumătățile, ceasurile, iar câinii, latră pe stradele învecinate, se încalieră, să drăgostesc, pe când alții, javre mici ce au fost odinioară favoriți de casă, îmbătrâniți și lăsați acuma în voia lor prin curți și prin mahalale, hântăiesc nesfârșit, pe acelaș ton, cu aceleași inflecțiuni. Iar pe când noaptea înaintează, cu toate că orele trei au sunat de mult, în casa doamnei Orfeanu, ferestrele ce dau pe calea

Victoriei, cinci ferestre în șir, urmează să fie luminate pe după perdelele lor de dantelă căptușită cu o ușoară stofă de matase trandafir. Doamna Orfeanu, are de sigur mijloacele : de ași ține luminată casa în toate nopțile, — zece mii de galbeni venit, — moșteniți de la soțul său, mort înainte de noaptea nunței, căzut de-a'n picioarele în mijlocul bisericei Sărindar, supt un atac de apoplexie, pe când preoții cântau pe Isaia dântuește muiați în fir și în lumina policandrelor de bronz încărcate cu făclii. Domnu Orfeanu îi asigurase însă, înainte de săvârșirea nunței, toată averea sa ce trebuia să-i revie în caz de moarte, formalitățile privitoare la aceasta, fuseseră indeplinite de cei mai buni avocați, și doamna Orfeanu cu toată contestarea rudelor soțului ei, intrase fără multă greutate, în deplina stăpânire a moștenirii. Dênsa, se află dar, după moartea lui, într'o situațiune foarte delicată. Purta titlul de *doamnă*, și în realitate, avea puține drepturi la o asemenea denumire. Inima ei, cugetele ei, persoana ei întreagă, strălucea supt un sigiliu neșters de castitate, dênsa vedea lumea, societatea, cu aceiași ochi ca ai unei fete scăpată de curênd de studii; prin urmare, timp de mai bine de două ani după o vêduvire atât de neașteptată și de tragică, totul o povățui să trăiască retrasă, în singurătate, aproape izolată. Cu toate acestea, de cât-va timp, candelabrele, lămpile, se aprindeau regulat în fie-care seară în salonul cu cinci ferestre în șir pe calea Victoriei. Dar tot într'o vreme. fiindcă, locuința despre care e vorba făcea colț și cu altă uliță laterală, trecătorii, puteau să vadă luminându-se tot atât de regulat și ferestrele unei odăi situată în dependințele casei

Cum văduse Eliza Orfeanu pe supt locotenentul Teodor Mirtescu, cum ajunsese Eliza ca să-l iubească, cum se declarase dânsul, cum obținuse voia să petreacă serile împreună, cum Stan, soldatul lui Teodor, miglișise pe fata de casă a d-nei Orfeanu, fată ce nu împlinise cinci-spre-zece ani, sunt a tătea cestiuși pe care, tinerii de orice treaptă și profesiune soțială, le pot deslega cu înlesnire.

Destul că orele trei și jumătate sunaseră când Teodor, după perdelele de dantelă ale salonului, izbuti să zmulgă ântăia sêrutare. Soldatul sêu, îi luase înainte cu o jumătate de ceas, păcătuiind firește în potriua regulilor de tactică și strategie obicinuită.

Și fără ca să sune alte famfare de cât acele ale buzelor pe buze, redatele, nu mai opunea înamicului învingător de cât acea rezistență onorabilă pa care o opun comandantul de cetăți în momentul când simt că numai aș de făcut alt ceva de cât să se predea.

Doamna Orfeanu avea opt-spre-zece ani deplină, dar fata ei de casă de și nu împlinise nici cinci-spre-zece, ca fată din popor, avea la activul ei o jumătate de ceas de rezistență în plus.

În acele momente supreme, se auziră însă, lovituri sgomotoase și repețite, lovituri ce rêsunaș tocmai în ușa odăiei de pe dependințele casei, în ușa odăiei ale cărei ferestre ce dau pe ulița laterală cu calea Victoriei, se luminaș regulat în fie-ce seară pentru a nu se întuneca de cât noaptea târziu. Fata de casă, nevoită să deschidă, se află în prezența unui factor ce aducea o telegramă, iar puțin în urmă, ofițerul, vrând ne-vrând, fu silit să dezarmeze tot ca și soldatul sêu în fața intervențiunei neaștep-

tate a autorității ce se manifesta într'un mod providențial în persoana inpiegatului telegrafo-postal.

Și când, Eliza rămase din nou singură cu sub-locotenentul Mirtescu, ea îl găsi atât de ridicol, cu sgârâieturile âncă sângerânde pe un obraz ce i se părea cu un moment înainte schințietător de frumusețe, cu nădușeala ce i picura de-a lungul frunței, cu părul în dezordine și cu întreaga lui atitudine desconcertată și stângace, în cât, roșeața să șterse de pe fața ei și un ris i se urcă pe buze, ris, zadarnic comprimat, ce izbucni cu hohot și ce rêsună încă astă-zil în inima lui Teodor.

Iar dintre supt-locotenent și soldat, soldatul singur fu mai fericit căci sêrutările fetelor din popor, când se dau odată, nu se iaș înapoi sau dacă să reiaș, le reia numai cel care lea primit.

În cât despre doamna Orfeanu, timpul ce a trecut cu încetul, i-a ridicat acea ântăia floare de tinerețe ce și scutură fețele și parfumele pe obrazurile de opt-spre-zece ani; mulți, s'au încercat zadarnic în acest interval, să învingă, pentru ca, dupe Teodor, să facă să nască între candelabrele aprinse, acea simfonie cerească, compusă din roșeață, din fiorii voluptuoși, din sêrutări nebune, ce constituêșe trăsura de unire dintre două inimi ce se contopesc într'una singură. Pe câți inși, nu a părut că i îndeamnă la aceasta, chiar atitudinea Elizei Orfeanu! Într'un timp, un vër al ei, student de 19 ani, cu o figură de fată, duse lucrurile departe. Păruse la început, atât de rezervat, de puțin cutezător, și apoi, era atât de frumos, în cât doamna Orfeanu ce n'avea de cât patru ani mai mult de cât dânsul, se simțișe atrasă spre el de o putere mai presus de a ei. Buzele lor se uniră în-

tr'o noapte de iarnă, tot cețoasă, tot posomorită... Încă două sau trei momente și ângerii se vor coborî din cer ca să le șoptească la urechi un cântec dulce și nesfârșit... când de o dată, ne-cutezanța tinerului, rezerva lui, se preschimbă într'o furtună arzătoare... brațele lui devenea brutale, gesturile lui, ridicole pentru ochi ce chiar în așa minute pot să privească cu sânge rece, părul i se zbârlea, buzele lui arse de flacăra adolescenței devenea cojoase... aprige. La contactul lor, verginătatea doamnei Orfeanu, se revolta treptat, dar aceasta n'ar fi fost nimic, dacă în lupta ce se da, bietul ei văr, nu s'ar fi împiedecat de o etajeră, răsturnând'o și căzând el însuși, de-a lungul, pe spate, cu gura căscată.

Risul fatal supt-locotenentului Mirtescu, fatal la toți cei cari se succedaseră dupe dânsul, se urcă din nou

pe buzele ei, iar acest ris, de și comprimat, izbucni zgomotos, teribil, la urechile adolescentului :

— Aide Victore, îi zise dânsa în urmă, ridică-te, cred că nu vrei să stai în această pozițiune pînă la ziuă.

Și ieși.

Iar bietul Victor, zdrobit, cu părul încă zbîrlit, cu sudoarea picurându'i pe frunte, cu buzele pîrlite și negre, deschise ușa salonului, se pomeni pe calea Victoriei, la unspre-zece ore din noapte, și se îndreptă spre mica lui locuință, umblând ca un nebun, cu pasuri repezi, cu gesturi pe care nu le putea stăpâni, pe când, câte un trecător, cu galoși în picioare, în palton, cu pălărie naltă pe cap, sau cu câte un rindaș la grajduri, ieșind din cârciumă cu brațul pe dupe grumazul unei fete pe care o convinsese pe trei sferturi, se uita la el, îl arăta cu degetul.

Alex. Macedonski

LUMEA MEA

Ce mică 'mî pare lumea! — De brațele-ași întinde,
Cu-a mele două brațe, eă lumea ași cuprinde,
Și dacă a mea față spre cer ași îndrepta,
Eă stelele clipinde cu drag le-ași săruta.

Astfel ziceam în mine, și brațele-am întins,
Și-atunci, pe tine dragă, la pieptu 'mî te-am coprins,
Și-apoi când a mea față încet am ridicat,
Nu știu, de ochi său stele, eraă ce-am sărutat.

Iași

Matilda Cugler-Poni.

C Ă T E A ' N V A R Z Ă

POVESTE

A fost o-dată ca nici o-dată,

A fost o-dată un Sêrb. El avea o spu-
ză de copii, și era așa de țigănos de-și
mânca de sub unghii, cum se zice.

Când se ducea și el, ca toți ai lor, prin
sat să cumpere grâu sau alte boabe, ca să
facă negoț, apoi nu era destul că se toc-
mia cu bietul Român, tocmeală ca la ușa
oborului, nu era destul că rădea banița cum
îi plăcea lui, nu era destul că lua 21 de
banițe în chilă în loc de 20, apoi se țigă-
nea până i se ura Românului cerând să-
mai adauge pe d'asupra câte o jumătate de
baniță. Și Românul îi da, numai să se cor-
torosească de atâta cerșetorie și să scape de
gheonoaia cața dracului.

Încolo era om de casă, trăia bine cu sêr-
boaica lui, și coprinsul lor era coprins. Ne-
vasta lui toată ziua muncia și astâmpăr nu
mai avea. Spuza aia de copii o făcea de
multe ori să nu știe unde-î stă capul de
lucru. Vezi că fusese rodnică Sêrboaica. Co-
piiilor lor, povestea cântecului :

Doi în brațe,
Doi în mațe,
Doi de poale li s'agață :
Și Marica,
Și Săftica,
Dar Mateiū
Și Dolofeiū
Care sunt mai mititel. . .

Și așa crescură copiii, mai cu chiū, mai
cu vaî, pînă ce al mai mare se făcu de
însurat.

Umblă Sêrbul, umblă Sêrboaica ca să-și
găsească nuroră, și o și bobiră. Ei auziră
de fata unui Român bogat, chiabur, care
era și frumoasă, și cu zestriceă, și impo-
dosită cu toate darurile.

Se duseră în peșit. Făcură vorbă și lo-
godna le fu gata. Nu trecu mult, și unde

mi-ți trântiră o nuntă de mi-or pomeni-o
satele din preajma lor.

Sêrboaica nu mai putea de bucurie că i-a
venit acum ajutor în casă. Nuroru-sa iarăși.
inimoasă cum era ea de felul ei, nu lăsa
pe soacră ca să facă ea toată treaba : u-
ne-ori îi lua mătura din mână și mătura
ea; alte-ori alerga înaintea vitelor, când ve-
niau de la pășune, și le îngrijia, ear soa-
cra se odihnea; ba să aducă apă proaspătă
dela fântână, ba să gătească, ba una, ba
alta; mă rog ca o tînără ce era, se întor-
cea într'un călcăiū, și nu lăsa pe al-de
soacra să se ostenească, căci de! o și a-
junsese virsta.

Sêrbul nu vrea să știe de nici unele d'al
de astea. Când se punea la masă, el îm-
buca iute, hap! hap! înghiția pe nemeste-
cate și se scula.

Toți copiii se cam învățaseră cu obice-
iul tatălui lor, și imbucau care mai iute,
care mai încet, cum puteau și ei.

Nurora, care nu le știea apucăturile, so-
cotea că, odată masa pusă, să mănânce
să se sature, că era destul dela mila Dom-
nului. Și sâritoare cum era, dute încolo de
ado poșidicului, ba apă, ba alte alea, ba
impacă p'al de scâncește, ba fă aia, ba fă
aia-l'altă.

Sêrboaica sta greu, și-î ridea inima că
are așa nuroră vrednică, și sâritoare, și în-
demânatecă.

Când, pînă să se așeze și fata la masă
să mănânce, iată că Sêrboteiul se scoală și
zice :

Mâncat
nemâncat,
sculat,
Dumnezeu saturat !

Și toți se sculau, stringeau masa și-și ve-
deau de treabă.

Fata se scula nemâncată.

Azi așa, mâine așa, până la săptămâna. Când se duseră și tinerii cu ploconul la părinții fetei să facă și ei, de! cale primară, ea se dete pe lângă mă-sa, și-i spuse, că de trăit ar trăi bine cu bărbatul, dar so-cru-său cu apucăturile lui o lasă nemân-cată. Se sfârșise biata fată, și era pocălțită de foame.

Mumă-sa spuse tatălui fetei și fratelui ei, căci fata avea și frate, un voinic desghețat și deștept, cum e bun Românul să-l ai mâna dreaptă.

Acesta cum auzi, se gândi nițel, și zise : Lasă că desbăr eă pe cuscru de cusurul ăsta.

Adoua-zi flăcăul se duse pe la cuscru-său, ia așa într'o doară, tocmai asupra mesei. El însă se pregătise de atâtea tivgulițe câtî broscoi avea socrul soru-sei. Îl poftiră la masă, dară el spuse că de la masă s'a sculat și a venit pe la dênșii numai așa în treacăt.

Se puseră la masă. Copiii începură unul să ceare apă, după dînsul altul alt ce-va, după el altul te miră de ce începu a scânci. Fata voi să se scoale să le facă voia. Dar frate-său îi zise : șezi, soru-mea, de mănâncă că impac eă copiii.

Puse fie-căruie câte o tivguliță cu apă dinainte, dete unuia care scância vr'o două trei boabe de năut prăjit, altuia câte-va stafide, și toți tăcură și toți mâncară. U-dri-na-glava nu băgă de seamă unde bate cuscru-său. N'apucară însă să se sature, și Sêrbul sculându-se zise :

Mâncat
nemâncat,
sculat,
Dumnezeu săturat.

Toți se sculară, strânseră masa și se apucară de lucru, care-și pe la trebile lor.

Fata se dete pe lângă frate-său și-i șopti : bog-da-proste, frate, că mâncai și eă de mă săturai.

A doua-zi, tatăl fetei pofti la masă la dênșul pe cuscru-seu, Sêrbul, cu toată lea-

ota lui, cu toată broștimea lui, și șezură și mâncară cu toată dragostea între rude, și se săturară de-și făcură burțile duldo-ra haa!..

Sêrbu bleotu dă cu cotu, nici acum nu pricepu nimic. A, ma! căpățână!

El dacă se întoarse a-casă la dînsul, făcea tot ce știa. Din ale lui nu eșia, de loc de loc.

Fratele fetei, dacă văzu așa că îndreptare nu este, zise : Lasă Sêrbule bleg, că ți-o coc eă ție, te voi face eă să cunoști, cine este Românul!

Și în sârbătoarea cea mai apropiată care fu, mănăcă țeapăn a-casă la dînșii, apoi așa sătul se duse la cuscru-său, ca să-l găsească tocmai asupra mesei.

Intrând în casă, văzu că tocmai se pusesese masa, și zise :

— E! O mie de ani pace, cuscre!

— Și la vară băjenie; ha! ha! ha!

— Ce mai ala-bala pe aici, pe la D-voastră, cuscre?

— Ce să fie? Iacă muncim ca să trăim.

Și dându-se mai lângă Sârb, fratele fetei începu să-l ție de vorbă și să nu-i dea răspas ca să mănânce.

Ba că una, cuscre, ba că alta, ba că a-rendașul a zis cutare, ba că stăpânirea a luat măsura cutare, și tot ast-fel până văzu că soru sa, care se silea a băga pe sub nas cât mai iute, se cam indestulase, pe când Sêrbul, cu vorba, n'apucase să ia nici de două ori din masă.

Atunci și fratele fetei zise :

Cine mâncat
mâncat ;
Cine nu, sculat,
Dumnezeu săturat.

Sêrbului nu-i veni la socoteală, dară n'avu ce face, de rușine, și se sculă de la masă nemâncat.

Flăcăul îl luă iarăși la vorbă, ba la joc că tocmai venise un Sêrbotei d'ai lor pe la dînșii cu ciumpoiul. Și jucară și vorbiră până înnoptară. Atunci flăcăul ceru să măie

la dinșii, ca să nu se mai ducă noaptea p'întunec a-casă.

Fratele fetei, de jucat, jucase; de vorbit, vorbise; dar ochise toate lucrurile de prin preajmă și de prin tindă și de prin casă: Știa totul ca la dânsul a-casă.

Așternură și se culcară. Sêrbul nu putea dormi de foame. Flăcăul nu dormia, căci pindea să vază ce are să se întâmple. Când, Sêrbul, crezând că toți dorm, strigă incetșor:

— Nevastă, fă nevastă, dă-mi ce-va să mănânc, că nu mai pot de foame.

— Da ce, mă, nu ești sdravăn? ce să-ți dau eu să mănânci acum la miezul nopții?

— Ori ce-o fi, nevastă, că nu mai pot de foame.

— Ia, du-te și tu în tindă și vezi de mănâncă nițel lapte bătut din putineiu.

Până să se scoale Sêrbul, până nu știu ce, flăcăul se scoală, și ca mâța de ușor, piș, piș, se strecoară în tindă și varsă puțineiul cu lapte, apoi iarăși pe nesimțite se întoarce și se culcă.

Sêrbul când se duce la puțineiul cu lapte sic! nu găsi nimic, și puțineiul răsturnat.

Se întoarce, deci, și se culcă.

Ce-i faci tu foamei? că Sêrbul nu putea dormi. Începu iar să strige:

— Babo! babușcă! Scoal' de-mi dă ce-va demâncare, că mă sfârșesc de tot.

— Ce să-ți dau, mă, omule? ce să-ți dau acum la miezul nopții?

— Scoal' și fă barim o azimioara, că iată sunt pocălit de tot.

S'ar fi sculat Sêrbul și ar fi pus pe foc pe toți cei din casă să-i facă demâncare; dar îi era rușine de cuscru-seu.

Se scoală Sêrboaița, face focșorul pe vatră, se apucă pe sub ascuns, să nu simță cuscrul, și face o azimioară. Și tot pe șopăitele spuse unchiașului că a făcut azima și a pus-o în spuză, apoi se culcă.

N'apucă să pună capul jos bine, și frațele fetei se sculă și zise:

— Cuscre! cuscre! da lungă mai este noaptea asta! mi-a amortit cărnurile pe

partea pe care m'am culcat. Ia mai scoală să mai stăm o leacă de vorbă, colea la foc.

Ce să facă Sêrbul, fu nevoit să se scoale, ca să nu strice hatărul cuscrului.

Și stând acolo la foc, unde era turtă în spuză, începe flăcăul a spune Sêrbului că arătura ce a pus de gând să facă are să o tragă așa și așa, ca să fie mai priincioasă holdelor.

Și când spunea, trăgea cu un băț ce avea în mână niște dungă adâncă prin mijlocul spuzei unde era turtă băgată.

Apoi spuse iar că drumul de la satul lor se va schimba, și are să fie tras ca pe cîrpie drept în satul unde trăia Sêrbul.

Spuind, iarăși trăgea dungă cu bățul prin spuză.

Și tot ast-fel spuse și trase mereu cu bățul până ce se făcu azima ano-cato, adică una cu cenușa, de nu se mai alese nimic de dînsa.

După aceea își luă seara bună și se duse de se culcă.

Sêrbul rămase cu buzele umflate; dădu el să caute niscai va rămășițe de azimioară; te-ași! nu mai găsi nici neam de turtă căci cuscră-seu știea el ce făcuse.

Vru Sêrbul să se culce și dînsul să doarmă. Dară undă imi fu pomana aia! Se svârcolea bietul Sêrb în pat, și ca să-i dea pleocele în gene, nici cât. Dacă văzu și văzu că este peste poate să adoarmă, strigă din nou, și tot pe șopăitele:

— Nevastă, babușco! Dă-mi ce-va să mănânc, că uite mor de foame, nu mai pot să trăesc.

— Ei, săracul de mine! Da ce să-ți dau mă, bărbate, că n'am nimic. Ia du-te și tu în grădină și roade nițel coceni de varză.

— Că bine zici tu, nevastă.

Se scoală Sêrbul și se duce binișor, intră în grădina cu varză și începe a roade la coceni.

Se scoală și voinicul de cuscru, iea și el o joardă în mână, intră și el în grădină; și unde începe a face o gălăgie de se de-

ștepte și pe morți din groapă; și dând cu joarda în bietul Sârb, striga cât îi lua gura :

— Ța! drace! Ța! Uite mă! a intrat bivolițele în grădina cuscrului și face mare prăpăd!

Bietul Sârb, plin de rușine, ca să nu se facă și de ris, începu a zice tot pe șopoitele :

— Câtea 'n varză, be! câtea 'n varză!

Flăcăul da de tot și striga :

— Câte necăte, eū nu știū; atâta știū că bivolițele prăpădesc varza cuscrului!

Sârboaița îngrijată, apărînd lumânarea și ese afară, strigând și ea tot pe șopăitele, ca să nu se scoale vecinii și să fie bietul Câtea de râsul satului :

— Sta! bre cuscre, sta! ce faci?

— Ce să fac, ia gonesc bivolițele astea care vă strică gradina cu varză...

— Lasă, bre! lasă! că e Câtea 'n varză,

— Câte, necăte, eū nu știū; vîz numai că vî face stricăciune mare.

— Nu mai da! bre, numai da! că e bărbatu-meū...

Când auzi așa flăcăul, se opri, și vîzînd pe Sârb că vine ologit și cotonogit, se făcu că se miră și întrebă, ca ce să fie asta de umblă noaptea prin varză ca pricolicii.

Sârbul, rușine nerușine, începu să spue toată șiritenia; cum murea de foame și cum voise să și-o mai momească până dimineața că numai putea răbda.

— Vezî, cuscre! asta să-ți fie învățătură de minte. Tu o zi n'ai putut răbda de foame; dară soru-mea cum credea tu că o să trăiască ne-mîncată?

— Aman! be, cuscre, aman! Cine o mai face ca mine, ca mine să pată!

A doua zi, plecînd fratele fetei la casa cui îl are, Sârbul se uita în urma lui și zicea : Bine a zis cine a zis ca Românul e cu dracul. Uite-mă o pățit!

Lucrurile în casa Sârbului se îndreptară de aici înainte, și traiul le fu traiu, și masa le fu masă.

P. Ispirescu.

OCNĂSII

I.

E noapte... vînt puternic muge
Și bate din apus!
Iar timpul trece și tot fuge...
Pămîntul doarme dus!...

E ger cumplit!... Natura pare
Învăluită 'n ghiță;
Iar luna, tremurînd, dispăre
În mohorăta ceață.

Mărunte țepi de nea 'nghetată
Des picur' din vîzduh!
Și buha nopței intristată
Tot țipă, vecinic inspirată
De un satanic duh!

Pe o potecă 'ntre ghețare,
P'ai Vâlcei munți ripoși;
Se vîd sclipind în depărtare
Caî, oameni fioroși!

Cu cât te-apropii, se aude
Al lanțului rîsunet,
Trist îngănat d'oftaturi crude
Și de al iernei tunet.

Trei nopți, de cînd pe stînci de ghiță
Pe-aceiași grea cărare,
Sârmanii, izgoniți din viață
Pășesc întinși sub neagra ceață,
Spre muntele de sare!...

II.

Un lung oftat s'aude 'n noapte
Pe muntele ripos!
Și-apoi duiioase și lungi șoapte
Răsună dureros :

«Oh! să mai urc nu sunt în stare...
»Genunchi-abia mă țin ;
«Tovarăși buni de zile-amare,
»Opriți-vă puțin !

»Trei nopți, trei veacuri de dureri,
»Incins'ău trista-mi viață ;
«Sleit acuma de puteri,
«Făr' de speranțe, mângâeri,
»Simț sufletu-mi că 'nghiață !

«Ah! d'aș plăti cu-atât venin
»Nedreapta-mi condamnare,
«Tot aș mai ține-o clipă 'n ghiare
»Ast suflet d'amar plin!

«Dar când știu bine ce 'mi e scris
»In cartea sorții, mie...

Bistrița 1884.

«Când fericirea-mi fu un vis!...
»Și chinul o vecie.

«La ce-aș mai merge înainte
»Cu brațele în fiare?!»
Apoi, trecându-i viū prin minte
O neagră cugetare :

S'opri în loc ca un lunatec
Scrijnind dupe 'nnălțime,
Și s'asvărli ca un selbatec
In groaznica-adâncime.

Toți staū pe loc, coprinsi de frică...
Un gemēt isbucnește!
Pe când vėzduhul se despică
Și sub cadavrul care pică
Prăpastia vuește.

III.

Iar ei tot merg fără 'ncetare
Pe munți ripoși de ghiață...
Pășesc intinși sub neagra ceață,
Spre muntele de sare !

Sub-Locot. S. G. Drăghicescu.

C O P I L A D I N F L O R I

— Comedie în 4 acte —

(Jucată pentru prima oară la Teatrul Național din București).

(Urmare)

ACTUL AL DOULEA

Același salon. — Pe masa din dreapta cărți de drept, jurnale, un dosar. — Pe masa din stânga un buchet de flori, hârtie de scris, cărți mai mici; 2 oglinzi.

SCENA I.

Margareta. — Maria. — Iorgu. — Costică.

(Margareta și Maria staū la masa din stânga. — Iorgu răsfoește un dosar la masa din dreapta, Costică la masa din dreapta citește jurnale).

Margareta. — Destul cu gramatica, mă

doare capul; abia am eșit din pension, și iar trebuie să încep a conjuga și declina?

Maria. — Să citim ceva.

Margareta. — Da, da, vr'o poezie! Nu 'nțeleg încă tot, dar 'mi place.

Maria. — Să citim ceva din Alexandri (ia cartea dupe masă) Poetul și Românce! Tu

ești poetul, ești româncă. — Începe tu.

Margareta. — (Citind) :

Ah! Câte glasuri de armonie
 În al meu suflet cântă duios,
 Toate uimite, se 'nchină ție
 Când te-arăți mie
 Inger frumos.

Albă Româncă! tu pentru mine
 Ești adierea lunii lui Mai.
 Dorul iubirei, cerescul bine,
 Naște, și 'mă vine
 Din al tărî grai

Acum e rândul tău.

Maria. (citind) :

Când țara geme sub apăsare
 Mai bine 'mă place s'aud sunând
 Un răcnet aspru de răzbuinare,

De cât oftare
 De amor blând,

Versul iubirei duios străbate,
 Focul poetic e răpitor;
 Dar nu's cuvinte mai infocate

Ca libertate
 Și viitor!

Margareta. — Ce frumoasă este poezia asta; s'o învăț pe din afară.

Maria. — Atunci e mai bine s'o scrii.

Margareta. — (Ea cartea și 'ncepe a scrii).
 Uite-te cum scrii.

Iorgu. — Ce dracu, 'mă trimete președintele dosare cu acte scrise în slove vechi.

Costică. — O fi vr'un proces de moșneni, te voi ajuta, m'am obicinuit cu slova veche, făcând hotărnicii.

Iorgu. — Nu te amesteca unde nu'ți ferbe oala! E un proces al statului.

Costică. — Puteai să mi-o spui fără a te resti la mine. (Întoarce spatele și citește jurnalele).

Maria. — (Care luase de gât pe Margareta).
 Bravo, începî a scrii binișor! românește.

Margareta. — Aă, m'ai sgarîat!

Maria. — (Lăsând'o de gât). Pe semne că te-am atins c'o mârgea.

Margareta. — Iar ai pus costumul ăsta țărănesc, par'că te-ai gălit de bal-masqué?

Maria. — (serios) Vin de la Asil D-ră!
 Astă-zî e Sfînta Elena!

Margareta. — De asta am văzut în odaia ta portretele Elenei Doamne. al Reginei și al generalului Davila încununate cu flori?

Maria. — (tristă) Da, e o dulce amintire.

Iorgu. — (Către Costică). Are dreptate! Dar putea s'o facă și fără a se costuma!

Costică. — Ce aveți amândoi cu portul național?

Iorgu. — De ce nu te 'mbraci și tu o dată în costum țărănesc? Ce bine te-ar prinde cu cămașă și ițari.

Costică. — Tot ce e românesc vă pare ridicol.

Iorgu. — Nici de cum; dar nu 'mă place patriotismul afectat.

Costică. — Mai bine cel afectat de cât nici unul. (Se scoală și merge spre masa din stînga, Iorgu se 'nfundă în dosare).

Margareta. — Te rog Mario, spune'mi, ce'nsemnează aceste cuvinte? (arată cartea).

Maria. — (citind) Copila din flori! Copila din flori! Cum să 'ți esplic! E o expresiune populară! E vorba de copii cari n'au părinți cunoscuți.

Costică. — Nu cred că în vr'o altă limbă să ecsiste un cuvînt atît de poetic pentru a ecsprima această idee.— Ce poezie, în comparațiune între aceste ființi ce nasc printre lacrimi sub razele amorului și florile ce se deschid la căldura soarelui sub roua dimineții?

Maria. — (cu emoție) Numai o inimă ca a D-tale a putut să găsească o așa de frumoasă esplicare. (Iorgu se uită c'un zîmbet ironic.)

Margareta. — Franțuzește 'mă pare că se numesc copii naturali!

Costică. — Nu e natural să cunoști o asemenea espresiune naturalistică.

Margareta. — Par'că n'am citit pe «Michelet» pe «Alexandre Dumas fils»!

Costică. — De ce nu și pe Zolla?

Iorgu. — Costică! Spune'mi ce titlu are acest document?

Costică. — (mergând spre dreapta și uitându-se în dosar.) E un hrisof.

Iorgu. — A! De cine îți semnat?

Costică. — (Uitându-se d'aproape.) Neagoe Vodă!

Iorgu. — Cine-o mai fi și ăsta?

Costică. — Nu-ți aduci aminte? E un domn vechiu al țerei Românești.

Iorgu. — De unde să 'mi aduc aminte? Din domni vechi ai țerei, nu cunosc de cât pe Mihail Viteazul și pe Ștefan cel mare, și pe aceia din statui și din calendare.

Costică. — Dar pe regii Franței 'i cunoști pe degete?

Margareta. — (Venind repede în mijlocul scenei.) D'apoi eu, ia ascultați: (Începe a recita papagalicește.) La France a eu cinq dynasties des rois. Les merovingiens, les Carlovingiens, Les Capétiens, Les Valois, Les Bourbons.

Iorgu. — Destul, pentru D zeu!

Margareta. — (Urmând) Les Francs habitent entre le Rhin et le Weiser. Apres avoir longtemps combattu avec les Romains, ils s'établirent dans les Gaules. — (Pharamond est regardé comme le premier roi de France. —

Ces successeur ont été Claudion, Merovée Chilpéric, Clovis...

(Toți rid.)

Iorgu și Costică. — (împreună) Destul.

Iorgu. — (Aruncând condeiul). Numai pot lucra, duceți-vă în odaia voastră!

Margareta. — Așa, ne dai afară, de ce nu te duci tu să lucrezi în odaia ta? Aci e salonul nostru.

Iorgu. — Lăsați-mă 'n pace.

Margareta. — Dacă te rugai frumușel, ia așa, D-rele mele, 'mi pare rău să vă deranjez...

Iorgu. — Nu cumva vrei să 'mi puț și mânuși.

Margareta. — Dacă e așa, iată că nu mă duc.

(Declamă) O câte glasuri d'armonie

În al meu suflet cântă duios.

Maria. — Aidem Margareto, destulă glumă, lasă pe fratele tău să lucreze.

Margareta. — Așa ești tu bună cu toată lumea, numai pe mine mă necăjești! Mai bine rămâneam în pension până venea cine-va să mă ceară în căsătorie.

Iorgu. — Iată, să 'ți intru în voce. (afectat se scoală.) D-rele mele, 'mi pare rău să vă deranjez...

Margareta. — Așa mai merge. Sic, tot ai făcut ce am voit eu. — Aidem Mario! să lăsăm pe D-l Procuror... (face un salut ridicol) cu nasul în dosarele pe care nu le 'nțelege. Ha! ha! ha! (ride). D-le Procuror, (salutând)

Costică. — Prim, mă rog, prim.

Margareta. — Și la mai mare.

Maria. — Să mergem în grădină, în chioșc e umbră.

Margareta. — (atârându-se de brațul Mariei). Da, da, când ne vom întoarce din grădină vom fi copile din flori. (Maria și Margareta es prin fund.)

SCENA 2

Iorgu Costică

Iorgu. — Nebunatăcă mai este. (se pune ear la lucru) Se sfârșesc noțele! Are să vie ușierul de la tribunal să ia dosarul.

Costică. — (Șezând la masa din stânga și citind). Te aștept.

Iorgu. — (Dup'o pauză pune condeiul d'oparte.) Ai observat că, de un timp încoace, D-ra Dumbrăveanu e cam tăcută, par'că e supărată pe noi?

Costică. — Ce vrei, să sară într'un picior? Dar ție ce 'ți pasă?

Iorgu. — Mie? De sigur că nu'mi pasă! Știi că n'o bag în seamă cu minele ei savante; dar tu...

Costică. — Îmi pare că din procuror te pregătești să te faci judecător de instrucție.

Iorgu. — (răsfoind dosarul.) Niei de cum, ești liber să faci curte cât poțtești.

Costică. — (Cu ton supărăcios) În or ce caz nu voi cere voie de la tine!

Iorgu. — (Sculându-se) Ia ascultă Costică, de un timp încoace 'mi cauți ceartă.

Costică. — Nu e vina mea dacă ai un caracter care nu suferă gluma.

Iorgu. — Sunt glume și glume! Nu face pe prostul. E ceva la mijloc. Știi, zicătoarea, «Cherchez la femme».

Costică. — O femeie între noi? Nu se poate! Ideile noastre asupra amorului sunt atât de opuse în cât nu ne putem întâlni pe acest tărâm.

Iorgu. — Cine știe? Sunt osebite moduri de a iubi.

Costică. — Eă nu cunosc de cât unul.

Iorgu. — Iar începi cu platonismul.

Costică. — Ți-am mai spus că nu ne vom înțelege nici-o dată în această privință, nu ți fac nici-o imputare, osebirele noastre de vedere sunt rezultatul educației fiecărui dintre noi; tu ai plecat în străinătate în vârsta de 12 ani, părinții tăi erau bogați, n'ai simțit nici un moment greutatea vieții! Acolo unde erai, ți-a lipsit acel contact sufletesc cu patria ta, cu familia ta, cu ai tăi! În această singurătate — căci a trăi printre străini este a fi singur, ți-a insuflat o doză mare de egoism chiar din punctul de vedere al ideilor tale politice și sociale, lunga ta absență din țară a avut asupra ta un efect — cum să zic ca să nu te supăr — un efect rău-făcător; a atrofiat inima ta; ești român de naștere, de drept, ca și mine, dar nu ești român de simțimente.

Iorgu. — Te 'nșeli! Depărtarea n'a putut să smulgă din inima mea amorul patriei.

Costică. — Îmi place a o crede; dar acest amor nu isvorește la tine dintr'o mișcare spontană a sufletului; el este rezultatul gândirei, al raționamentului.

Iorgu. — Dar...

Costică. — Nu te sfi de mine, eu te iubesc ca pe un frate, am dreptul să ți spui tot ce gândesc. Tu ți dai astă-ză osteneală de a redeveni român, și bine faci; până-cum nu ești nici Francez nici Român.

Iorgu. — Ce sunt dar?

Costică. — Ești cosmopolit!

Iorgu. — Nu știam că cosmopolitismul să fie o crimă!

Costică. — O crimă, nu; dar o utopie primejdioasă, mai ales pentru popoare mici.

Iorgu. — Ast-fel, dupe tine, noi cari venim din școalele streine, suntem corupți, incapabili de simțimente înalte; într'un cuvânt, suntem putrezii moralicește; pe când voi... vă credeți niște modele de virtute.

Costică. — Prin exagerație, or ce argumentare poate fi dusă la absurd! N'am pretențiunea a fi nici mai onest nici mai virtuos de cât tine, dar tu ești ca un arbore transplantat prea de timpuriu; schimbarea pământului te-a îmbolnăvit, și perzi anii cei mai buni ai vieții tale, spre a te reaclimatiza în pământul strămoșesc.

Iorgu. — Nu tăgăduesc, că în cele zise de tine este o parte de adevăr, dar nu cred că cuvintele tale să se aplice și în cestiunile de amor, căci de acolo a pornit discuția noastră.

Costică. — Ba da! În orașele cele mari în care ai trăit, în afară de viață familiară în contact numai cu femeii, pe care nu le puteai stima, s'a infiltrat în inima voastră un fel de dispreț contra femeii în genere! Noi am avut fericirea de a trăi pe lângă mumele noastre, pe lângă surorii! De la dânsese am învățat de a respecta în femeii femeia.

Iorgu. — Ce rău obicei ai de a face fraze mari și umflate, pentru lucruri ce nu le merită! Cine ți-a zis că eu nu respect femeile respectabile? Dar tu faci din fiecare cocotă o Magdalenă.

Costică. — Aci nu e vorba de nici-o cocotă!

Iorgu. — Par'că 'n or-ce guvernantă nu e stofa unei cocote!

Costică. — Te desfid să mi dai cea mai mică dovadă că D-ra Dumbrăveanu merită a fi bănuită.

Iorgu. — Ia lasă-mă Costică, ești, un

naiv, asemenea femeii se curtesc, dar nu se iubesc.

Costică. — Ai iubit tu vr'o dată ca să știi ce deosebire este între a curteni și a iubi? Se vede că ai voit să urmezi sistemul tău cu Maria și că nu 'ți-a reușit.

Iorgu. — Nicăi nu m'am gândit; dar dacă mă poți în ambiție...

Costică. — Încearcă-te!

Iorgu. — Se vede că locul e ocupat?

Costică. — (Serios). Iorgule, dacă nu te-ași cunoaște de om bine crescut, pe legea mea...

Iorgu. — (supărat) Ce-ai face, D-le?

Costică. — (rizând) Vezi, te-ai supărat, dovadă că am dreptate.

Iorgu. — Bine, 'ți voi dovedi că ești o găgăuță.

Costică. — Când și cum?

Iorgu. — Mai iute de cât 'ți inchipuești, mijloacele mă privesc.

Costică. — Îți las câmpul liber.

Iorgu. — Cum vei voi. — (dă mâna lui Costică, care ese).

SCENA 3-a.

Iorgu. — (singur)

— O iubește, nu mai e indoială; trebuie să fac tot ce este cu putință spre a 'l scăpa din mrejele în care-a căzut. — (se pune iar la scris).

SCENA 4.

Iorgu. — **D-rul Maier.**

Maier. — (intrând din dreapta) Ce mai faci Iorgule?

Iorgu. — Cum vezi D-re, mă muncesc cu dosarele; așa e soarta noastră!

Doctoru. — Cum 'i este cocoanei Elenutei?

Iorgu. — De erî seară e cam indispusă!

Doctoru. — O știi! A trimes să mă chema.

Iorgu. — (îngrijit) Poate e mai rău, e ceva serios, doctore?

Doctoru. — Nu te îngrijii; puțină nervozitate, iată tot.

Iorgu. — Ce rău 'mi pare de prostia mea de erî-seară; dar nu pricep de ce mamă-mea a fost atât de emoționată din cauza procesului acela?

Doctoru. — Așa sunt persoanele nervoase!

Iorgu. — Știi D-re, era să mă duc la Cernoreanu, ca să 'i cer cont de cuvintele sale.

Doctoru. — (iute) Ferească Dumnezeu!... adică... voiam să zic... mai bine că n'ai fost; dac'ar vrea cine-va să se supere de fie-care cuvânt ce scapă din gura unui avocat, n'ar mai avea liniște.

Iorgu. — (Punând mâna pe umărul D-rului)

Uite-te la mine D-re (Serios). Îmi dai cuvântul D-tale de onoare că n'ai fost astă-zî la Cernoreanu?

Doctoru. — (Dupe un moment de ezitare.) La dânsul, n'am fost!

Iorgu. — Bine!

SCENA 5-a.

Aceiași — Elena Băltescu.

Elena Băltescu. — (eșind din dreapta) Am auzit vocea d-tale D-re, am să 'ți spui ceva.

Iorgu. — Ești mai bine, mamă?

Elena Băltescu. — Mai binișor; lasă-ne singuri, Iorgule, am de vorbit cu doctorul.

Iorgu. — Vă las. — (pleacă spre stânga-apart) Mama 'mi tănuște ceva — (ese prin fund).

SCENA 6.

Doctoru Maier — Elena Băltescu.

Elena Băltescu. — (Dupe ce-a eșit Iorgu, iute) L'ai văzut?

Doctoru. — L'am întâlnit la curte.

Elena Băltescu. — I-ai spus?

Doctoru. — Da. — I pare rău de ceea ce s'a întâmplat, dar nu vă poate erta.

Elena Băltescu. — Să mă erte pe mine, el, autorul tuturilor suferințelor mele, dupe

26 ani de durere, astăzi când rana adencă a sufletului meu începuse a se închide lângă copilul meu, el vine să o redeschiză ?

Doctoru. — Liniștiți-vă !

Elena Băltescu. — Fapta sa este infamă, cel puțin să se fi adresat mie, sufletul meu e oțelit de durere; dar să se încerce a mă înegri în ochii fiului meu, să mă facă să roșesc înaintea copiilor mei ! A !

Doctoru. — Iorgu nu știe nimic !

Elena Băltescu. — Da, dar poate să afe ! D re, dacă s'ar întâmpla una ca asta...

Doctoru. — Pentru Dumnezeu, vino-ți în fire, Cernoreanu este un bărbat serios, nu va voi să turbure liniștea unei familii onorabile.

Elena Băltescu. — (cu amărăciune) Onorabile ! (cu energie) Da ! Onorabilă ! 25 de ani de virtute și de suferință mi dau acest drept.

Doctoru. — Nimeni nu vă acuză, sunteți stimată, respectată de toată lumea.

Elena Băltescu. — Lumea respectă tot ce este legitim, pentru copilul meu este destul, dar conștiința mea nu este împăcată.

Doctoru. — N'aveți nimic de temut.

Elena Băltescu. — Nu știți cine 'i Cernoreanu; de când s'a întors în țară n'am liniște ! el nu mi poate erta că m'am măritat cu altul; nu crede că părinții m'au silit la această căsătorie !

Doctoru. — Vă înșelați dacă credeți că el voește a se răsbuna.

Elena Băltescu. — Ce vrea atunci ?

Doctoru. — Vrea copilul său !

Elena Băltescu. — Nu 'i-ai spus că murit a doua zi dupe nașterea lui ? D-ta o știi... (cu vocea slabă) Ești singurul care o știi.

Doctoru. — Dacăți fi mai puțin agitată v'ași spune că...

Elena Băltescu. — Îmi tăinuiești ceva. Poate copilul trăește ?..

Doctoru. — Nu știu dacă trăește încă, dar știu că a fost luat de părinții d-tale îndată dupe nașterea sa. — Am fost silit

s'o spui lui Cernoreanu ca să 'l liniștesc și să 'l impiedic de a face scandal.

Elena Băltescu. — Copilul meu trăește, și 26 de ani nu'mi ai spus nimic, d-ta, amicul meu !

Doctoru. — O jurasem ! și la ce-ar fi folosit ! Erai măritată ; aveai copii.

Elena Băltescu. — (plecând capul) Așa este ; dar Cernoreanu ?

Doctoru. — El crede că ai știut unde era copilul și că l'ai părăsit.

Elena Băltescu. — O mamă să știe unde e copilul său și să 'l părăsească, el me crede dar un monstru.

Doctoru. — Vrea să vă vază, să vă vorbească ; are să vină aici.

Elena Băltescu. — (emoționată) El aci, nici odată.

Doctoru. — 'I-am spus'o, l'am sfătuit să nu vie.

Elena Băltescu. — Doctore, în numele cerului, du-te de 'i spune să nu vie, să nu treacă pragul acestei case; mai bine mă due eu la dânsul.

Doctoru. — Să n'o faci, așteaptă, să căutam un mijloc. (s'aude vorbind spre fund. Iorgu și Maria vin din grădina convorbind).

Elena Băltescu. — Vine cine-va ; să trecem în odaia mea. (Elena și Doctoru es în dreapta).

SCENA 7.

Iorgu. — **Maria.**

Maria. — Nu vă înțeleg, D-le Băltescu; de 4 luni de când, sunt aci n'am auzit din partea d-tale asemenea cuvinte !

Iorgu. — Poate le-ai auzit de la un altul.

Maria. — Ce vă dă dreptul de a o presupune ?

Iorgu. — Imi vine greu a crede că inima d-tale să n'aibă nevoie de o inimă amică, în care să 'și reverse taina sufletului.

Maria. — N'am intrat în această casă spre a căuta bucurii de care am știut să mă feresc când eram liberă.

Iorgu. — Adesea ori omul își găsește

fericirea acolo unde n'o caută ; amorul este o pasăre pribeagă, pe care trebuie cine-va s'o prinză îndată când ciripește împrejurul inimei.

Maria. — Devii poetic D-le Procuror, nu 'ți cunoșteam acest talent.

Iorgu. — M'ai văzut adesea orî ocupându-mă de lucruri atât de prozaice, ai crezut poate că sufletul meu este incapabil de or ce avânt? Te înșeli D-ră, dacă până astăzi nu 'ți-am vorbit ast-fel, era o altă cauză, te observam.

Maria. — Și care a fost rezultatul observațiunei?

Iorgu. — M'am convins că locul ce ocupi aci nu e demn de d-ta.

Maria. — Așa este din nenorocire, o ved.

Iorgu. — Atunci ce te reține încă în această casă.. Dificultățile materiale?.. nu sunt o piedică pentru mine; sunt destul de avut pentru doi.

Maria. — Prin urmare, d-ta mă sfătuiești...

Iorgu. — Să eși d'aci pentru a fi liberă, stăpână pe d-ta, să nu 'ți lipsească nimic din bunurile vieții.

Maria. — Și toate aceste lucruri frumoase mi le oferi d-ta?

Iorgu. — Da, eă, vom trăi ascunși de lume, unul pentru altul.

Maria. — Până când?

Iorgu. — Cât îți va plăcea.

Maria. — Până când într'o bună dimineață, te vei însura, nu e așa?

Iorgu. — Nu prea simt vocațiune pentru căsătorie!

Maria. — Destul, d-le Băltescu; ved acum că aceia cari vorbeau de d-ta aveau dreptate; am suferit insulta propunerii d-tale pentru a mă convinge de adevăr; zici că m'ai observat câte-va luni pentru a mă cunoaște, eă te-am ascultat câte-va minute și te-am cunoscut.

Iorgu. — Dar te asigur...

Maria. — Ce ai să'mi spu? că mă iubești, nu e așa? Nimic mai lesne; ce vē

costă pe D-v. tineri de bani gata, să aruncați noroiul capricielor D-v. pe o biată orfană ce n'are alt nimic de cât onoarea sa! O petrecere mai mult, iată ce însemnează ori-ce femeie în ochii D-v.! Și eă eram menită a mări numărul cuceririlor D-tale amorcose; dar de astă dată te-ai înșelat.

Iorgu. — Lasă o dată această comedie, nu vrei să m'ascuți, atât mai rău pentru d-ta, altul poate ți-ar fi promis căsătoria, te-ar fi amăgit, eă am fost onest.

Maria. — Onest, ai fost onest propunându'mi o rușine; ași voi să știu ce'ti mai rămâne a face pentru a fi neonest? Dar în adevăr, n'am dreptul să mă supăr; o guvernantă, ce este ea, o ființă fără loc în societate, mai mult de cât slugă, mult mai puțin de cât stăpân, ș'apoi, ce pericol era pentru d-ta de a mă insulta?... N'am pe nimeni care să mă apere.

Iorgu. Mario, 'mă faci rău!

Maria. Nică-odată nu'ți voi face atât rău cât 'mă ai făcut d-ta. Ce-ai zice, dacă ar veni cine-va și 'ți ar propune d-tale, magistratului integru, să'ți vinzi conștiința pentru un pumn de aur, ce-ai zice, dacă un cutezător, ar spune surorii d-tale, o mică parte din cele ce 'mă-ai spus....

Iorgu. — Ce-are aface?

Maria. — Cum? Și aci faceți osebiră de clase? Aveți destule privilegii, lăsați-ne cel puțin egalitatea înaintea onoarei.

Iorgu. — Eă ți-ași da un sfat, D-ră....

Maria. — Scutește-mă, te rog de sfaturile D-tale.

Iorgu. — Te-ași sfătui să îmbrățișezi cariera dramatică, ce bine te-ar prinde tonul și gesturile astea. — A! Știu, vē ocupați și cu arta dramatică la Asil, fac complimentele melle profesoarei d-tale! Egalitate, privilegii, onoare... par că aud vorbind pe Cernoreanu, — parole d'honneur. un moment ai gesticulat ca el, dar să lăsăm cestiunea asta de o parte; mărturisesc că am greșit în fața d-tale; ce vrei, așa suntem noi; dar nu sunt atât de rău cât mă crezi.

Aide, dă-mi mâna, să fim amici. — (vrea s'o apuce de mână, Maria o retrace).

Maria. — Mâna mea e aspră de lucru, nu se potrivește cu degetele d-tale aristocratice.

Iorgu. — Nu fii răutăcioasă... (Maria se tot retrace). Nu vrei?.. Ți-o iau cu sila... (apucă mâna, se pleacă și o sărută. În timpul acesta Margareta și Costică trec prin fund alergând dupe un fluture; când văd grupul format de Iorgu și de Maria se opresc ca înmărmuriți, Margareta într-o pozițiune comică, Costică serios și îngălbenind).

Maria. — Lasă-mă, D-le Băltescu... Vine cite-va. (Iorgu se face că caută ce-va pe jos... Maria ia iute o carte și se face că citește)

SCENA 8.

Aceiași. — Margareta. — Costică.

Margareta. — (înaintând) Ce faci, Iorgule?

Iorgu. — Caut condeiu. (Margareta îl amenință cu degetu glumeț.)

Costică. — (După ce 'naintează și se uita 'n cartea 'n care citește Maria). Ce interesantă lectură! Dictionaire de jurisprudență, Daloz.

Maria. — (închizând repede cartea) Domnul Băltescu 'mă-arăta un pasagiū asupra divorțului ce se discută acum în Franța.

Costică. — Mai bine începea cu căsătoria (Maria aruncă cartea, se scoală și merge spre Margareta)

Iorgu. — (trecând spre Cost.) Am pățit'o.

Costică. — (rece afectat; Ce'mi pasă mie! (agitat). Imi pare că lăsasem mânușile mele pe masă (caută mânușile).

Margareta. — (Mariei) Ce zice Daloz?

Maria. — Și tu Margareto?

Margareta. — Știi Iorgule, tot ai tu nevoie de un secretar, să numim pe Maria, ast-fel ar cumula; uitasem să'ți spuī; ușierul de la Tribunal te așteaptă în grădină.

Iorgu. — Iată, mă duc. (Ia dosarul după masă) a révoir, (pleacă; — s'aude D-na Băltescu chemând «Margareto! Margareto.)

Margareta. — Mă chiamă mama — (apart spre dreapta către Costică) Costică, urmează pe Daloz. (ese prin dreapta).

SCENA 9,

Costică, Maria în urmă Carolina.

(Costică cu pălăria în cap umblă agitat cătând ceva).

Costică. — Am găsit mânușile, nu știū unde'ī pălăria (continuă a căuta).

Maria. — (Pe canapea citind) Ce cauți d-le Băltescu?

Costică. — Pălăria.

Maria. — (rîzînd) Ha! ha! ha!

Costică. — Ce rizi D-șoară?

Maria. — Uite-te în oglindă.

Costică. — (Se uită în oglindă și lovind pălăria de masă) Par'că am inebunit.

Maria. — Ce ai:

Costică. — Eū? nimic. — M'așteaptă la școala de poduri și șosele. (Pune pălăria și vrea să iasă).

Maria. — Atunci du-te.

Costică. — (întorcîndu-se) Să mă duc? Așa? să mă duc? (își pune pălăria încet pe masă). Ei bine, nu mă duc, Domnișoară.

Maria. — Rămăi dar.

Costică. — Să știū că voi rămănea; dar pentru ultima dată.

Maria. — Pentru ultima dată... ce 'nsemnează acest ton? Par'că astă-zī e conjurațiune contra mea (sculându-se și voind a pleca).

Costică. — Mario!

Maria. — Lasă-mă, d-le Băltescu.

Costică. — Așa dar Iorgu avea dreptate!

Maria. — (întorcîndu-se) Ce 'nsemnează aceste cuvinte; d-ta crezi...

Costică. — Cum să nu cred?... Daloz... condeiu... (mergînd spre masă în dreapta și luând condeiu) Eată'!

Maria. — Cu ce drept îți permiți a mă mostra?

Costică. — (cu vocea tremurîndă) cu dreptul ce dă o afecțiune curată și desinteresată,

Maria. — Și d-ta?

Costică. — Nu zice și eū, zi: numai eū; da Mario, eū, singurul care te iubește fiind că te stimează, singurul care te respectă, fiind-că te iubește.

Maria. — Zici că mă stimezi, și adineao-

rea 'mî-ai dat cea mai mare dovadă de dispreț.

Costică. — Spune'mi ce s'a întâmplat cu Iorgu ?

Maria. — Nimic! Dl. Iorgu Băltescu s'a încercat de a'si face și cu mine meseria de cuceritor de inimă.

Costică. Te-a ofensat ?

Maria. — În societatea D-v. propunerile lui nu sunt privite ca o insultă, mai ales fiind pornite de la dînsul la mine.

Costică. — Ce 'i-ai răspuns ?

Maria. — Ceia ce merita.

Costică. — Atuncea, nu pricep...

Maria. — Scena cu condeii și cu Daloz, nu e așa (Costică face un semn de aprobare). Așa este, n'am dreptul să mă mir! Sunt o guvernantă !

Costică. — Nu, Mario ; dar . .

Maria. — Nu te apăra, fi sincer cu mine, cum sunt eu cu d-ta.

Costică. — Ei bine, așa este ; știam că Iorgu are să 'ți vorbească ast-fel.

Maria. — (sculându-se repede) Era o prinsoare între d-v. Ce înjosire ! — se 'nțelege, d-șorii au curse la ipodrom, le trebuesc și pariuri galante, noi reprezentăm câmpul de alergare ; onoarea noastră este prețul, și galeria aplaudă ! (cade p'un scaun) A ! (plânge).

Costică. — Nu plânge, Mario !

Maria. — Lasă-mă !

Costică. — Sdrobește-mă, o merit ! dar te iubesc.

Maria. — Te iubesc ! Cu aceasta credeți că ați vindecat or ce rană în sufletul unei femei. — Te iubesc ! iată marea voastră cuvânt ! Disprețuiți o femeie, o călcați în picioare, și tot odată 'i spuneți : Te iubesc ! Cum puteți iubi voi pe femeia pe care ați înjosit-o și a înjosi pe acea pe care pretindeți c'o iubiți ? În or ce caz, locul meu nu mai este în această casă.

Costică. — Ai dreptate, locul tău este la căminul meu, fi a mea Mario !

Maria. — A ! nu pronunța asemenea cuvinte, știi bine că e cu neputință.

Costică. — Îți jur !

Maria. — Nu jura ! Uiți că ai o mămă care te iubește și care n'ar consimți nici-o dată.

Costică. — Mario, te întreb înc'o dată, vrei să fii femeia mea ?

Maria. — Poimăine plecăm la Constanța ; după întoarcerea mea 'ți voi răspunde.

Carolina. — (intră prin fund). Un boer întreabă de cucoana.

Maria. — Du-te de vezi dacă primește. (Carolina ese în dreapta).

Costică. — (Care 'și luase pălăria). Adio. — Cel puțin spune'mi, pot spera ?

Maria. — Or ce va decide prevedința cu noi, nu voi uita că ești un om de onoare ! (I dă mâna, el i-o sărută și ese).

Carolina. — (din dreapta, intrând). Cucoana vă roagă să primiți pe boerul ; D-neaei vine îndată.

Maria. — Bine ! — (Carolina ese prin fund).

SCENA 10.

Maria. — (singură). Oare și el mă amăgește ? Nu ! Nu se poate !

SCENA 11.

Maria. — Cernoreanu ; în urmă Elena Băltescu.

Cernoreanu. — (intrând prin fund, se oprește uimit văzînd pe Maria).

Maria. — D-na Băltescu va veni îndată. — Bine voiți a aștepta câte-va momente.

Cernoreanu. — Am onoare a vorbi cu D-ra Băltescu, de sigur ?

Maria. — Nu D-le, sunt institutrice ; dar eu cu cine am onoare ?

Cernoreanu. — (Care a șezut pe scaun, întorcînd spatele la ușa din dreapta). Numele meu e Cernoreanu !

Maria. — A ! D-l avocat Cernoreanu ?

Cernoreanu. — Mă cunoașteți ?

Maria. — D-l Iorgu Băltescu 'mî-a vorbit de D-v în termenii foarte măgulitori.

Cernoreanu. — Sper că voiți avea ocaziune de a întări buna opiniune ce aveți despre mine.—(D-na Băltescu ese din odaia ei, Maria văzând'o se scoală îndată; Cernoreanu se scoală și el, salută pe Maria care pleacă și întorcându-se se găsește față 'n față cu D-nu Băltescu pe care o salută rece).

Elena Băltescu. — D-ta aci? Cum ai cutezat să treci pragul acestei case?

Cernoreanu. — D-rul 'mi-a spus că din cauza mea ați avut displăceri; am venit să mă explic și tot d'o-dată să cer o esplicare.

Elena. — Aci nu se poate, nu voiți.

Cernoreanu. — Trebuie să m'ascultați.

Elena. — Nu mă siliți să'mi chem slugile. . . . (face câți-va pași spre fund).

Cernoreanu. — Voiți ca scandalul să fie public? Faceți-o.

Elena. — (întorcându-se). Ești mișel!

Cernoreanu. — Venind aci știam că mă eस्पun la insulte, eram decis să le sufer.

Elena Băltescu. — Ești fără milă!

Cernoreanu. — 26 de ani de suferință 'mi-au împietrit inima.

Elena Băltescu. — Vorbește! (Șade).

Cernoreanu. — Regret cuvintele ce le-am zis erî fiului d-tale, dar o esplicare între noi era necesară, chiar neînălăturabilă; între d-ta și mine a existat o legătură pe care legea scrisă n'o recunoaște, dar legea naturei o impune! Pe cât timp am crezut că cerul rupsesese această legătură prin moartea copilului nostru, am tăcut; am plecat capul, am impus tăcere inimei mele, v'am lăsat în brațele altuia, fericită.

Elena Băltescu. — Fericită, ești!

Cernoreanu. — Cel puțin ați avut tot ce constitue fericirea în astă lume! avuția, bucuriile familiei, stima lunei; pe când ești . . . dar n'am venit aci pentru a mă plânge! Astă-zi știu că copilul nostru . . .

Elena Băltescu. — Vorbește mai încet, te rog.

Cernoreanu. — Știu c'a fost luat de părintii d-tale, că ei m'aun amăgit, făcându-mă să cred că copilul a murit; el trăește; am preptul și datorria de a'l căuta. D-ta știi

unde este! (Elena face un semn de negare). Nu neza; o știu! Eleno, te rog, spune'mi, unde e copilul nostru? Nu'mi răpi bucuria bătrănelilor, cum 'mi-ai sfărâmat fericirea tinereței. Îți jur pe tot ce am mai sfint, secretul nostru va muri cu mine!

Elena Băltescu. — Nu știu nimic; până astă-zi am crezut și ești ca și d-ta că copilul murise.

Cernoreanu. — Și cu toate acestea conștiința 'ți-era împăcată; mormântul rece acoperea trecutul d-tale; morții nu vorbesc, de mine erai sigură. Ce însemna în ochii d-tale un sorman student, fără nume, fără avere? dar astă-zi nu mai sunt Cernoreanu de acum 26 de ani; m'am înălțat prin mine însu'mi și am devenit semenul tău; până erî eram mort între vii; astă-zi reinviez în copilul meu; dă-mi'l, doamnă; îți promit că nu vei mai auzi vorbindu-se de mine; voiți pleca din țară cu tezaurul meu, mă voiți retrage într'un mic colț al lunei cu copilul nostru.

Elena Băltescu. — D-zeule, cum să 'l conving!

Cernoreanu. — Nu'mi răspunzi, Eleno? faci? vrei măi bine să vezi copila în brațele unor străini, poate într'o mănăstire, într'o instituțiune de caritate, trăind din milă, numai spre a'ți feri reputațiunea! Mândria a înăbușit în inima ta simțirile cele măi sfinte.

Elena Băltescu. — Nu mă crede!. Ce să fac?

Cernoreanu. — Rugămintele mele nu te mișcă; răbdarea mă părăsește! te voiți sili să vorbești, am o armă înaintea căreia nu te poți apăra; am aci niște scrisori pe cari d-ta le cunoști bine. (Mișcare a Elenei, se scoală). Le-am păstrat pentru a le reciti, încă odată pe mormântul copilului meu; astă zi ele vor servi pentru a 'l desgroa din mormântul în care l'ați aruncat de viu.

Elena Băltescu. — Ce vrei să faci, pentru D-zeu!

Cernoreanu. — A! Tremuri! Voiți pu-

blica aceste scrisori; lumea va vedea atunci cine este această matronă virtuoașă, inconjurată de stimă...

Elena Băltescu. — Nu vei face-o... Ai fi prea laș.

Cernoreanu. — Ce 'mi pasă!

Elena Băltescu. — Pe mine să mă lovești o înțeleg: dar copiii mei, dar numele acestui bărbat bun și onest, care a acoperit greșala mea, pe când eu, miserabila, nu 'i-am adus de cât sfărămăturile inimii mele?... căci te iubeam; o știi cât te iubeam! El m'a impus stimei lumei; a ascuns rușinea mea la umbra unui nume onorabil și onorat, pe când eu... gândeam la un altul... (Iorgu apare în fund). Ah! torturile ce sufer sunt meritate, le priimesc,

(*Va urma*)

zdrobește-mă... (cu lacrimi în voce) dar lasă-mi stima copiilor mei. (cade în genuchii, Iorgu, care a auzit ultimele cuvinte, înaintează încet).

Iorgu. — Ridică-te, mamă!

Elena Băltescu. — Fiul meu! (își reazemă capul de scaun).

Iorgu. — (luă Cernoreanu care stă retras spre masa din stânga) Ești! (Cernoreanu ia o mânășă din pălărie și înainteză ca să'l provoace. Iorgu stă neclintit; Cernoreanu lasă brațul în jos). Ești! (Îi face un semn imperios cu degetul. Cernoreanu ese repede).

Elena Băltescu. — (întorcându-se în genuchii spre fiu-său) Iorgule! Cât trebuie să mă disprețuești!

Iorgu. — (Ridicând'o și strângend'o la piept) Sunt fiul tău!

Cortina cade.

Gr. Ventura.

FINELE ACTULUI AL II-lea

PLĂNS

*Moartă e!... Văz cerul negru ca și sufletu'mi cernit,
Și pe când îmi curge lacrimi, de sus ploaia a pornit.
Plânge cerul ca și mine: el de crima ce-a făcut,
Eu de ceia ce-am pierdut!*

Nicolae Țincu.

ANDRÉ THEURIET

A M I N T I R Î

(URMARE)

IV

De câta ori plecam să mă plimb prin împrejurimile Saint-Clementinului, de atâtea ori mă duceam mai departe, ca să descoper peizage noi. Intr'o zi din luna lui Au-

gust, dupe prânz, o luaî pe coasta care desparte Saint-Pierre d'Escideuil de Saint-Saviol. Gândindu-mă mereu la D-na Haudart, care îmi călăuzea cugetările ca o zeiță în fruntea unui cor de nimfe antice, ur-

mam un drum plin de făgașe pe marginile căruia creșteați pomii cari se împreună d'asupra capului meu. De odată, cotind la un loc, mă pomenesc în fața unei case de țară a căreia curte, acoperită cu iarbă, era umbrită de nucii. Mai înaintaiți câți-va pași și zăriiu sub pomii doue femei. Una era gătită cu o roche de pânză cenușie și cu o pălărie de paie cu panglice roșcodane; vederea mea cea scurtă, nu mă îngădui să mai deosibesc ceva. Mă gândiiu că trebuie să fie stăpâna locului și temându-mă să nu s'eu supere că înaintasem așa de mult, mă întorsei înapoi; dar, d'nsa mă văzuse și mă pomeniiu că mă strigă :

— Domnule Evonyme!

Mă întorsei și inima începu să 'mi bată. Sub marginile cele mari ale pălăriei, văzuiu fața încântătoare și ochiul albastru-negriu al Rose-Lizei.

— Bine, domnule Evonyme, să poate să vii până aici, ș'apoi să te întorci înapoi, fără să vii să 'mi dai o bună ziua?

Nu îndrăzniu să 'i marturisesc că n'o cunoscusem și 'i respunsei că mi-era că poate s'o supăra..

— Să mă supăr! zise d'nsa, vai de mine!.. Dar chiar bărbatu-meu m'ar fi certat dacă aș fi lăsat pe nepotul d-lui Desbordes să treacă pe la noi fără să 'l rog să poțea scă înăuntru.... Ai, intră... Și se dădu la o parte ca să mă lase să trec.

Pătrunsei într'o curte plină de iarbă în care nucii respândeau o umbră umedă. Casele se aflau în fund. Lângă scară era un smochin și pe trepte ședea o femeie între două coșuri și se uita la noi.

— Am venit cu dumneaei să culeg prunele, 'mi zise d-na Haudart, arătându-mi femeia... Bărbatu-meu are o grămadă treabă la primărie și nu poate vedea de recoltă... Dar trebuie să 'ți fie sete... e o căldură azi! 'ți-aș da ce-va să te răcorești, dar nu prea am... îți place zământăna... am o zământăna! azi am făcut'o.

— Vă mulțumesc, imi place mult, respunsei eu.

— Ei, stai să 'ți aduc.

Și plecă în fugă, intră în casă; apoi eși într'o mână cu un castron alb zmlțuit plin de zământăna, și în cea-laltă cu un tel de lapte bătut, iar de briu își prinsese un șervet.

— Am să 'ți dau zământăna bătută; vino încoa.

O urmaiiu supus. Trecurăm printr'o sală și eșiră n în grădină; o grădină mare plină de flori și de legume. Pe ici pe colea câte un pom roditor își întindea crăcile stufoase, iar printr'unele locuri se mișca sub adierea căldă a vântului câte un trandafir înflorit.

Ne oprirăm lângă un puț părăsit, unde o viță sălbatecă se încolăcise pe lanțul ruginit agățându-se de pomii de prinprejur și răspândind o umbră îmbălsămată.

— Așa! zise Rose-Lise rezemându-se de ghizduri și punându-și castronul pe genuchi, aici e răcoare.

Apoi puse mâna pe telul de bătut și începu a bate zământăna. Bătea din toată inima, cu mânicile sumese în așa chip că 'și arăta până la cot brațele albe pe care soarele nu le sărutase nici odată. Eu, în picioare, alături, nesimțindu-mă de loc la largul meu, mă uitam la ea fără să rostesc un cuvânt. Mișcarea ce făcea bătând cu telul zământăna, 'i pusese pe obraji o roșeață ușoară; din când în când d'nsa își ridica spre mine zimbând ochii, ale căror lumini păreau înbăiate în albul albastrui de prinprejur. O mulțime de albine aduse de mirosul zământănei, zbărnaiau prin prejurul capului se uacheș; eu rupsesem o coardă de viță și le goneam cu ea, când se apropiau prea mult de obraji or de brațele d-nei Haudard. Și d'nsa ridea; și mie mi se părea că 'mi pune Dumnezeu mâna în cap, îmbătându-mi ochii în privirea drăgălașei sale ființe.

— Am isprăvit! zise d'nsa când sfârși; acum ai în casă; aici prea sunt albine multe.

Intrarăm într'o odaie boltită; transperantele ne închise bine, lăsaū să intre raze de soare, ce cădeau asupra unui ceanac plin cu apă proaspătă.

— Pun'te la masă, zise dēnsa scoțând din dulap farfuri și tacāmuri, și gustă din zmântana mea.

— Cu dragă inimă, dar să gusti și dumneata.

— Vezi bine... Dar întâiu să'mi vâr mâinile în apă nițel.

Ingenuchie lângă ceanac, își viri mâinile în el și le scoase lăsând să curgă de pe ele apa în picături.

— Ini dai voie să fiu și eu bun la ceva? întrebaui eu mai perzând nițel din sficiune.

— Și pusei mână pe șervetul pe care 'l pusese pe masă și 'l luaiū mâinele ude, să i le șterg. Când sfârșiiū, mă aplecaiū asupra uneia pe care-o țineam într'ale mele și o sărutaiū din plin.

— Ce va să zică asta?

In același timp ochii sēi 'mī aruncară o privire supărată, care mă viri în pământ.

— Iartă-mē! bolborosiiū eu.

— Poftiin la m să, domnule reluă ea cu asprime, și nu mă sili să chem pe femeia de-afară.

Incepurăm să mncăm în tăcere din zmântană. Lucru asta 'mī stricase pofta de mncare. Abia băgam în gură; dēnsa, din potrivă, mncă cu poftă și nu părea așa turburată. Apoi începu să vorbească ea întâiu.

— Mult o să stai la Saint-Clementin? mă întrebă.

— Cel puțin trei luni.

— Ah! — Vēzuiū că fața sa cea dragă-lase se întunecă.

P' aici nu petreci bine; locurile nu sunt frumoase de loc, urmă dēnsa.

— Ba 'mī place mult, din potrivă; locurile sunt încântătoare.

— Cum faci de nu te plictisești?

— Mē plimb, citesc, fac și nițică botanică.

— Ah! ești învățat... ca d-nu de Pressac.

— Domnu de Pressac! ziseiū eu — și mă roșiū — domnu în a cărui odaie stai eu?

— Da, răspuse dēnsa, scurt... Il cunoști?

— Nu; dar am mare necaz pe el.

Incepu să riză cu poftă: — Nu 'ți ajunge că 'i-ai luat odaia? — Apoi tăcu; dar peste o clipă, adăogă: — Unde stătea până n'ai venit aici?

— La Juvigny, în Lorena... Acolo mi-am sfârșit studiile anul acesta și călătoria la Saint-Clementin e cea d'întăiu călătorie ce fac.

— Ai fost crescut de mama, se înțelege... Mē prinz că ești unicul copil și că ești resfățat.

— Unic, da; dar resfățat, nu prea... Din potrivă, mă ținea prea strâns.

— Ha! Ha! erai legat de rochea mami... Da tot scăpai.. așa câte-o dată, căci, cum se vede nu ești vr'un sfânt!.. La Juvigny ai învățat să săruți mână femeilor?

— N'am mai sărutat nici o dată, răspuseiū, roșindu-mē; iți jur că acum am sărutat pentru întâia oară!

— Zēu?... Ei! atunci, ai început minnat, zise dēnsa, plecându-și ochii.

Glasul sēu frumos, limpede și resunător avea niște intonări dulci și mângăioase de mumă, când mă întreba despre copilăria mea, despre viața mea de școală și despre gusturile ce aveam. Eram linguiț și atins de grija ce părea că are pentru mine. De n'aș fi fost începător și așa de nevinovat cum eram, aș fi priceput că ea căuta să vază cu ce fel de băiat avea aface.

Cu toate acestea, nițel câte nițel, se depărtă de convorbirea începută. Era târziu și se aștepta, de sigur, să plec; dar eu eram așa de bine în odaia cea închisă și aproape în întunec, alături de ființa gândurilor mele, în cât nici gând n'aveam să mă duc. Rose-Lise se hotări să se scoale.

— A!... Apune soarele! zise dēnsa ridicând transperantele, peste o jumătate de

ceas o să se întunece, trebuie să mă întorc acasă.

— Imi dai voie să te însoțesc? întrebaiu cu sfială.

Întâiu se cam codea, dar apoi zise zîmbind: — De ce nu? Aidem mai iute.

Chemă pe femeia cu care venise, închise ușile și ferestrele; apoi femeia o luă înainte cu coșurile cu prune și noi o urmărăm. Când ajunserăm p'aproape de moară, soarele se făcuse nevăzut dupe pleopii. Zgomotul gărlii se auzea deosebit în tăcerea sereii.

— I-auzi?—sunt șapte ceasuri și jumătate! murmură Rose-Lise, auzind că bate *Angelus* la Saint-Pierre.

— Ți-e teamă să nu se îngrijească domnu Haudard?

Incepu să riză și dădu din umeri; — Să se îngrijească? zise dânsa cu un glas desprețuitor; nu se îngrijește, de cât de un lucru: să nu se întoarcă fără pește acasă... Scoa-te'l dintre hârtii, ia-l de la pescuit și nu mai e bun de nimic.

— Ce rea ești cu dânsul!

— Cum e și el cu mine.. Ah! de-aș fi știut ce e măritișul, aș fi rămas fată mare!

Apoi întrebând'o cum petrecea când era fată și cum o ducea acum, intrărăm sub o aleie de castani, unde era întunec mai-mai ca noaptea. Se întâmplă de se împedecă d'o peatră și mă folosii de aceasta spre a o ruga să mă ia de braț. Primi și simții pe peptul meu căldura acelu braț pe jumătate gol, pe care'l rezema de-al meu cu un fel de uitare de sine. Umblărăm ast-fel încet pe sub castani, pe când de ici de colo prin iarba deasă de pe marginile drumului, străluceau licuricii ca niște scinteii.

Simțeam cum imi bătea inima și pe buze aveam o destăinuire gata, dar nu îndrăzneau s'o desvăluiesc.

— Ah! imi zisei în mine, dacă ar ști dânsa ce iubire arzătoare e în inima care 'i bate lângă braț, dacă ar ști cu câtă dragoste aș învălui-o, s'ar invoi poate, să

mă iubească, fiind-că pe bărbatu-său nu'l iubește!... Dar dânsa nu ghicește și afurisita mea de sficiune nu'mi dă pas să vorbesc.

Oftaiu; să vede că auzi, căci brațul ei mi-l strânse p'al meu mai tare, dar nu mă întrebă nimic. Din potrivă, își grăbi pasul și ne apropiarăm de Saint-Clementin. Imi lăsă brațul.

— Trebuie să ne despărțim de-aici, domnule Evonyme, imi zise.

— De ce? întrebaiu eu măhnit.

— Fiind-că...

Auzind acest răspuns cu două înțelesuri, imi trecu o bănuială prin cap și mă gândii numai de cât la substituit.

— Nu 'ți place să umbli cu mine.

— Ba din potrivă, dar în Clementin sunt o grămadă de limbi rele; de ne-ar vedea venind împreună...

— Ți-e teamă să nu spuie cui-va...domnului de Pressac, de pildă, zisei cu obrăznicie?

— Nu e de domnu de Pressac. Ce zor are dumnealui? Dar nu vroi să intru 'n gura lumii. Aide, fi cuminte... Bună seara.

Imi făcu un semn prietenesc, își ridică rochia cu mâna și incepu să alerge după femeia cu prunele, care se depărtase bine.

Remăsei nemisecat, privind'o cum fugea. Când n'o mai putui vedea, plecai, făcui un ocol prin câmpie și luai drumul Ruffecului. Mi-era inima așa de plină, în cât nu'mi mai veni să mă duc la birt, să mănânc. Mă intorsei acasă noaptea târziu și mă culcai nemâncat.

Când adormi cu stomacul gol, ți-e somnul ușurel și plin de vise. Eă visam un vis încântător, în care erau mirosuri de flori, sărutări și ochi frumoși albaștri zîmbitori, când pe la miezul nopții, fui deșteptat din somn de niște bătăi în poartă, cărora, fiindcă nu le răspunde nimeni, le urmă sunetul clopotului. În stârșit se deschise o fereastră de la catu întâiu, și auzii glasul cel subțirel al D-lui Haudart, întrebând ce e, și de nu cumva s'a aprins casa.

Era substitutul, d-l de Pressac, care se întorcea din călătorie și care, ne mai aducându-și aminte de invidia cu unchiu-meu, vrea să intre în casă. Până nu-l desluși că odaia îi era prinsă de un nepot venit de curând, și că prin urmare n'are ce căta, nu se hotări să se ducă la han.

A doua zi de dimineață, mă tot învăteam pe scară și prin grădină, nădăjduind că voi întâlni pe Rose-Lise, și că voi schimba cu ea vr'o privire prietenească, - Dar de geaba, căci dânsa nu eși din odaie nici de cum. În schimb, la masă avui prea neînsemnata mulțumire să fac cunoștință cu d-nu de Pressac. Nu-mi plăcu de loc. Înalt și croit zdravăn, în vârstă de vr'o trei-zeci și trei până la trei zeci și patru de ani, înbrăcat în negru de sus până jos, cu vesta încheiată până la gât, cu haina fălfăind, părea mai mult un eclesiastic decât un magistrat. Păru îi era tuns mărunt pe fața rasă de tot, se vedea crețurile batjocoritoare ale buzelor sale. Ochii îi erau vioi. Părea tăcut și nu se amesteca nici o dată în vorba celor-alții conmeseni; dar trebuie să spui că era foarte plăcut, când vorbea. Îmi plăcea să-l contrazic cu îndrăzneala unui scăpat din liceu, căruia, nu-i pasă de nimic. Dânsul bine-voia să 'mi răspundă, dar de sus, cum se cade să facă un magistrat, și cu bunătatea desprețuitoare cu care se slujește cineva, ca să scape de un ștrengar obraznic; mila batjocoritoare cu care mă cinstea, mă prăpădea de necaz. Nu mă mai puteam ține, îi ziceam câte o prostie și el cu sânge rece, și mereu ironic, dar politic, îmi tăia nasul cu două trei vorbe, care 'mi părea ca un pahar cu apă rece, azvârlită în nasul unui copil infuriat.

Venirea acestui om 'mi stricase tot cheful; dânsa intuneca chiar și luminoasele peizaje ale văii Charentei. Eram posomorit, plictisit și plictisitor; unchiul Desbordes, care băgase de seamă schimbarea, îmi luă socoteala de vr'o două trei ori, dar de geaba.

Ceea ce 'mi mărea și mai mult necazul era că de când venise acest substitut, Rose-Lise părea că iar fugese de mine. Eșa din casă mai des ca de obicei, și se întorcea tocmai pe vremea când se întorcea d-nul Haudart de la pescuit. Mă gândii că poate o fi culegând poamele la Fuie, și crezând că voi mai putea sorbi plăcerea ce mai sorbisem la umbra viței selbatice, lângă puțul părăsit, mă dusei de ocoliiu casa de o grămadă de ori; dar în darn, căci nu văzii în curte nici rochia de panză, nici pălăria de paie cu panglică roșcodane. Transperantele de la ferestre erau lăsate, îngrijitorii erau la câmp; numai găinile răcăiau pământul și câinii îmi arătau colții, dându-se la mine.

Mă întorsei înapoi, gânditor, pe aceleași cărări pe care le străbătusem așa de vesel, cu câte-va zile mai înainte, însoțit de Rose-Lize, cugetând la nenorocirea mea, punându-mi o mulțime de întrebări asupra putinței legăturilor ei cu d-nu de Pressac. Nu cum va dânsa iubește pe acel om întunecat și nesuferit? Nu era cu putință! Să iubească dânsa așa de draguță, așa de veselă, așa de tânăra pe un om rău croit, posomorit și aproape trecut? Mi se părea îngrozitor, ca, d-nu de Pressac — un magistrat! — să îndrăznească să turbure acea căznicie; dar nu ziceam, că acest fapt ar fi fost tot atât de îngrozitor, de ar fi fost săvârșit de nepotul unchiulu-meu.

Ei, eram cu totul altceva; eu iubeam pe d-na Haudart cu o iubire inflăcărată; nu mă gândeam la necinstea d-lui Haudart, nu vream să pui la picioarele nevetei sale, de cât adorarea mea respectuoasă. — Toți, la toate vârstele judecăm ast-fel; nu vedem de cât bârna din ochii altuia, dintr'al nostru, nu. În sfârșit credeam că Rose-Lise nu putea să simță nici un pic de iubire pentru substitut.

Cu toate astea, într'o seară, inoptat, intrând fără să fac sgomot, în coridor, pe când dibuiam prin întuneric, văzii o um-

bră, care din sala de jos se îndreptă spre uşe; şi când o deschise mi se păru că seamănă mult cu d-nu de Pressac. Mi păru că mi-a dat cine-va un pumn în stomac. Mă întorsei înapoi, cercetai cu ochii, dar nu putui vedea nimic. Peste o jumătate de ceas, auzii pasul şi vocea lui Silvestru Haudart, care se întorcea acasă, dupe ce jucase obicinuita partidă de table la cafenea.

Astă întâmplare mă făcu mai posomorit de cum eram, şi nu mă mângăiai de cât, când auzii chiar din gura d-lui de Pressac că era să plece iar la Poitiers, pe la sfârşitul săptămânei. Nu avui odihnă până nu'l văzui aşezat în diligenţă şi până când nu porni. Atunci mă mai înveseliu şi mi păru că mi se ia o greutate de pe piept. Chiar în seara aceea, după masă, mă întorsei îndată acasă. Era tocmai vremea, când d-nu Haudart juca table la cafenea şi mă hotărâi, cum voi vedea pe Rose-Lise să mă arunc la picioarele sale.

Uşile de jos erau închise şi casa părea pustie. Numai lângă ulucile grădinei tăcute, se lingea pisica pe labe. În seara aceea caldă de August, Rose-Lise se duse, de sigur, să se mă răcorească.

— Ei! cugetai eu trist, să mă duc sus.

Incepu să urc scara încet şi ca cum mi ar fi părut rău. Dar suindu-mă mai sus auzii un glas femeiesc îngânând un început de romanţă. Incepu să mi bată inima. Ajung sus, împing uşa, ce era nişel deschisă şi — doamne! — ce fericire!

Urcată p'un scaun, Rose-Lise, aşeza nişte perdele la fereastra mea. — Când auzi uşa închizându-se, întoarse capul, mă văzu şi se dădu jos îndată.

— Ah! zise, punându-se pe scaun, dumneata eşti d-le Evonyme?... Cum m'am speariat... Mi se bate inima grozav.

Şi şi puse mâna pe pept.

— Adevărat? întrebai eu, apropiindu-mă de dânsa, incurcat.

— Zău! răspuse dânsa; ia pune mâna. Şi mi luă mâna şi mi-o puse pe inima sa.

Mărturisesc că nu simţii nimic. Eram așa de turburat, în cât mi se părea că genuchii or să mi se îndoiască sub mine. Dânsa băgă de seamă şi mi zise, dându-mi la o parte mâna pe care nu o mai trăgeam de pe sinul ei:

— Ce te-ai făcut zilele astea? nu te-am mai văzut de când ai venit la Fuie.

— Cu toate astea m'am mai dus de trei ori p'acolo, dar nu te-am mai întâlnit nici o dată.

Dânsa începu să riză.

— Şi, urmă dânsa, tot nu te-ai plictisit la Saint-Clémentin?

— Ba ce lungi şi goale mi s'au părut zilele de atunci încoace! răspusei oftând.

— De când? mă întrebă, pe când ochii săi albastru rizători, mă învăluiau cu privirea lor.

— De când a venit d-nu de Pressac!

Se cam încruntă.

— Pentru ce mi vorbeşti tot-d'auna de d-nu de Pressac?... Sunt sigură că flecarii de la biră au vorbit ceva în socoteala noastră.

I spusei că se înşală, dar vorbeam fără siguranţă. Imi tăiă vorba şi mi zise ameninţându-mă cu degetul:

— Vezi că nu spui adevărul!... Ei, aide spune tot ce ştii.

— La ce să mai spui? n'o să mă crezi.

Te înşeli! te crez băiat deştept, şi cu mai multă judecată de cât are cine-va la vârsta dumitale... Am, din potrivă, multă încredere în dumneata şi o să ţi-o probez... Ţi s'a spus că iubesc pe d-nu de Pressac, nu e așa?

— Da, răspusei, roşindu-mă; dar ţi jur că n'am crezut.

— De ce? Adevărat că nu'i pui nici la degetul ăl mic al d-lui de Pressac, pe toţi găgăuţii ăia, dar aci nu s'au înşelat; il iubesc; e un om cu inimă şi merită să fie iubit!

Se opri văzând cât eram de turburat. Parcă mă strângea cineva de gât şi ochii mi-erau plini de lacrimi.

— Dar ce ai ? mă întrebă dânsa. Nu cum-va ?....

— Da, zisei, te iubesc și cele ce'mi spui mă fac să'mi vie nebunie !

— Ești copil ! La vârsta dumitale, știe oare omu ce e iubirea ? Liniștește-te, te iubesc și pe dumneata, nu mă judeca așa... Dacă ai ști ce viață duc, măritată fără voia mea, cu o ființă ca d-nu Haudart !... Nu vreau să'l vorbesc de rău, dar nu și-a știut ține locul în inima mea și de ! inima când e goală....

— Ah ! strigai, e, iubirea mea e așa de mare !... Ar umplea-o toată.

— Copil ce ești ! repetă dânsa, luându'mi mâinile.

Și remaserăm cât-va așa. Cu toată mâhnirea mea, sorbeam acele minute dulci și mă cutremuram privindu'i ochii mari albastri. Și clopotele de la Sft. Nicolae băteau rar.

— Ce frumos sună clopotele alea ! murmurai.

— Măine e sărbătoare, zise dânsa. E Sf. Maria, ziua mea ; dar nimeni n'o să'mi ureze și mie ceva.

— Ba da, e !

Dădui fuga la fereastră, culesei câte-va fire de iasomie înflorită care se urcau până în dreptul ferestrei, și unu câte unu le virii în pârul său negru, le pusei la peptu'i... la brâuul său, dânsa mă lăsa și zîmbea. Apoi, nu trecu o clipă, și pusei buzele mele arzătoare peste tot pe unde semănașem flori, când auzirăm de o dată pași în coridor și glasul d-lui Haudart, care își ocăra pisica.

— Șiiit ! făcu Rose-Lise punând un deget pe buze, s'a întors.... Măine ne mai vedem ; să știți că stați dupe prânz mereu în odaia de jos.

Și ridicându'și rochia, deschise ușa, cu băgare de seamă și se furișă pe scară, lăsându-mă într'o uimire desfătătoare, legănată încetinel de glasul murind al clopotelor.

VI.

Împrejurul Fujei, aproape de cătunul Dalident, care ține de comuna Saint-Saviol, Chareata făcea o cotitură. Acolo 'i plăcea d-lui Haudart să pescuiască. Dincolo de puntea de lemn se întindea o livede largă udată de un piriiaș și mărginită cu păduri. În față era un ostrov mic foarte verde și foarte stuios, în care cine vrea, trecea într'o luntre veche. Locul era umbros și, dupe cât părea, plin de pește. — D-nu Haudart mă pofti într'o duminică să merg și eu acolo împreună cu nevastă-sa. Plecarăm dupe masă. Dânsul o luase înainte cu undița la subțioară ; noi, eu și cu Rose-Lise, îl urmam mai înapoi, ducând pe rind coșul cu de-ale mănăcării. Cum ajunsese în ostrov, secretarul primăriei se așeză la locul său obicinuit, momi peștele și aruncă undița. În vremea aceasta noi puserăm în apa întunecoasă niște plase mici pentru prins raci. Din când în când ne duceam de le scoteam afară și găseam mereu câte doi trei raci pe care 'i aruncam în coș ; iar restul vremei, citeam încet Rose-Lisei un roman sentimental pe care 'l luasem cu mine.

Par'că văz și acum locul acela : apa mângâind malurile crângease cu valurile 'i le neșe, casele spoite cu var din Dalident la stânga și mai încolo pometurile Saint-Saviolului care nu ne lăsa să vedem satul. D na Haudart sta jos rezemată de o salcie, rochia sa roșie întinsă nu lăsa să i-se vadă de cât vârfurile ghetelor, care făceau o pată veselă pe verdeață. Eu întins pe burtă, cu coatele pe iarbă, întorceam foile fără să știu ce citeam, căci ochii mi-erau mai ades pe fața Rose-Lisei, de cât pe carte. La doi pași, apa neagră, vijia printre buturugile de sălcii, ducând cu dânsa fire de iarbă, or insecte, care alunecau dând din aripi. Nițel mai încolo în apă se oglindea pălăria și fața spină a d-lui Haudart plecat asupra undiței sate. Infățișarea lui văzută în unda adormită, era așa de răbdătoare,

aşa de increzătoare, în cât mă făcea să 'mă fie milă când mă uitam la el pe furie, şi nu îndrăzneam să şoptesc Rose-Lizei nici un cuvânt de iubire. Nu ştiu dacă rătăcioasa fiinţă băgase de seamă pricina, care mă făcea să fiu aşa de respectuos, dar asigurată de înfăţişarea mea sfioasă şi visătoare, se căznea să mă scoată din pepeni, mişcându-şi mereu picioarele sub îndoiturile ridicate ale rochiei, arătându-şi pân' la cot braţele 'i catifelate, făcând cu ochiu şi toate acestea într'un chip aşa de nevinovat, aşa de fecioresc, în cât nici prin gând nu 'mă trecea să o învinovătesc de cochetărie.

Pe la şase, cinarăm pe iarbă, ascultând de nevoie, pe d-nul Haudart care ne spunea istorii de peşti; apoi mai pe înserate, pe când dânsul îşi strângea undiţa, Roze-Lise şi eu ne urcarăm în luntrea cea veche pe care dânsa o deslegă de la mal. Mă slujiiu de o prăjină în loc de lopată şi pornirăm încet lăsându-ne în voia luntrei să ne ducă printre cerul pe care răsăreau cele d'întăiu stele şi apa închisă în care se oglindeau. Luntrea se treca, făcând un sgomot plăcut de nuferi de pe apă; şi Rose-Lise aşezată la cârmă îşi uda braţele goale în apa caldicică. Eă în picioare şi aplecat puţin d'asupra ei, deosibeam în umbră ochi sêi strălucitori, capul dat puţin pe spate şi forma frumoasei sale tălii. Mai îndrăznet din pricina singurătăţii şi întunerecului în care ne găseam, mă simţeam grozav de ispitit.

Lăsaiu prăjina jos d'a curmezişul lantrii şi mă aşezaiu la picioarele tinerei femei. Fiindu-i teamă să nu mă fac mai îndrăznet, de cât ar fi crezut, şi ridicându-se niţel în sus, mă întrebă de o dată : Vrei să 'ţi cânt ceva? » Înţelesese că trebuia să rupă tăcerea primejdioasă, şi fără să mai 'mă aştepte răspunsul, începu o barcarolă, foarte la modă pe vremea acea, compusă pe cuvintele lui Theophile Gautier :

Pe astă vreme furtunoasă,
Spune-mi, dragă unde mergi,
Căci pe faţa ta frumoasă
Frăgezimea o să 'i şterg!

Glasul sêu puţin exercitat, dar bine timbrat şi întins, zbura cu o mişcare cadenţată pe sub bolta semănată cu stele; şi în loc să mă liniştească, 'mă întărita mai rău pofta nebună, ce aveam să coprind pe cârăreaţă în braţe şi s'o acoper de sărutări. N'o lăsaiu să 'şi sfârşescă romanţa şi 'i zisei :

— Ce mult te iubesc!

— Bagă de seamă, 'mă răspuse dânsa, punându 'mă mâna pe braţ, suntem lângă mal şi poate să ne auză bărbatu-meu.

Eram începător, şi teama să nu o fac să paţă ceva, mă opri. Mă mulţumiiu să 'i iaă mâna şi 'i-o ţiu între ale mele, urmând cursul apei, înecaţi într'o toropeală dulce.

Ajunserăm lângă ostrov.

— Doamnă, strigă un glas care venea din spre livede, mi se pare că vă chiamă d-nu Haudart.

Scăpaiu mâna Rose-Lisei şi mă ridicaiu în picioare. Statura înaltă a d-lui de Pressac se zugrăvea pe fondul cerului instelat, ea o stafie rău-făcătoare.

— Mă dusesem să mă plimb pe la Daldent, urmă el, ca cum ar fi vrut să dea desluşiri; v'am cunoscut glasul, ş'am venit până aici, unde am văzut că d-nu Haudart era neliniştit de lipsa dumatiale... Din pricina aceasta, adăogă cu un pic de ironie, am îndrăznit să vă supăr.

Eram infuriat. Rose-Lise nu părea mirată de loc. Ajunserăm la mal, dânsa sări jos din luntre, şi ne aflarăm lângă secretarul, primăriei, care nici gând n'avea să se neliniştească. Îşi învălea peştele ce prinsese, în iarbă. Vrusei să 'i daă ajutor ca să 'i plac. Mă credeam în nevinovăţia mea, dator să ajut pe bărbat, ca să 'i resplătesc prin muncă răul ce 'i pricinuia iubirea ce aveau pentru nevastă-sa. Ba încă il rugaiu să 'mi dea voie să 'i duc eu, până acasă, coşurile cu raci, lucru ce dânsul priimi fără multă vorbă.

Coşurile erau straşnic de grele, ceea ce mă făcea să nu pot umbla iute ast-fel; că

Rose-Lise și d-nu de Pressac, o luară înainte. Mângâierea mea fu însoțirea d-lui Haudart, care vrea să 'mă descopere cu orî-ce preț, tainele pescuitului cu undița, pe care abia le ascultam, căci căutam să auz ce vorbeau d-nu Pressac cu d-na Haudart. Eram prăpădit; gelozia mă mușca de inimă, coșurile îmi rupeau mâinile și drumul mi se părea nesfârșit.

(Va urma).

Când intrarăm în oraș d-nul de Pressac vrând s'o ia pe strada Ludovic XIII, veni de îmi dădu bună seara cu un ton batjocoritor; îi întorsei spatele și nu mai vorbiu nimic, tocmai ca pești d-lui Haudart apoi fără să ridice ochii asupra Rose-Lizei' fără să o strâng de mână, când ajunserăm acasă, intraiu în odaie și mă aruncau pe pat zăpăci, prăpădit, și plângend de necaz.

Dumitru Stăncescu.

Rare orî se întîmplă ca prin zia-rele noastre politice să apară câte un articol asupra literaturii și mai ales asupra acelora, cari s'au sacrificat pentru dînsa. E o bucurie cînd ziaristica noastră se mai abate une orî din vecinica sa cale de luptă infructuoasă, spre a se ocupa puțin și de ramura cea mai trebuincioasă dezvoltării noastre intelectuale. Iată pentru ce, găsind în «*Universul*», un articol bine simțit, asupra unuia din poeții noștri, mort încă de tînăr și în culmea mizeriei, îl reproducem cu plăcere, mai ales că poetul Safir, de care e vorba, a colaborat odinioară și la această revistă :

S A F I R

«Ba să plîngă orî și cine,
«A trăit sorbind ca mine,
«Al decepției pahar.»

Nu mai dupe moarte, în adevăr, ora dreptății sună pentru poet. Câte o dată însă inamicii, invidioșii, mediocritățile ce au urit pe poet cît a trăit, izbutesc să năbușască vocea conștiinței publice pentru un timp mai mult sau mai puțin lung. Adesea orî dar gloria poezilor mari de tot, mai ales gloria genurilor satirice, începe tocmai după un secol de la moartea lor. Versurile de mai sus sunt ale unui tînăr care a murit

aproape necunoscut de publicul cel mare, necunoscut pentru că el ura reclama, sgotul împrejurul numelui. Nu se alipea de coterii literare care să'i dea brevetul de poet. Urma de a fi poet în tăcere și în mizerie! Acest tînăr se numea N. D. Safir. Culegerea sa de poezii poartă titlul de *Calul*.

Antăiele sale încercări le-a publicat în ziarul *Ottul* ce apărea în București între anii 1873—1875.

Safir însă era pe atunci pe băncile scoalei; se numea N. Demetrescu, avea speranțe, iluzii, — cine nu le are sau nu le-a avut?—scria în acel ziar, însuflețit de un adevărat avent și, în fine, într'o bună zi 'și schimbă numele, după îndemnul unei persoane pe care nu suntem autorizați s'o cităm, spre a deveni Safir, Safir, piatră prețioasă, piatră ce, cînd este limpede, pare a fi luceafărul desprins dintr'un cer de Iunie!

Dar bietul poet Safir, rare orî citit de cine-va, necunoscut de publicul cel mare, n'avea în suflet limpezimea pietrei sino nime numelui său. El era un caracter nobil, însă aproape sêlbatic, susceptibil pînă la demență, un fel de fință *a parte*, care se mira că a născut în lumea unde se afla și care ar fi plecat dintr'însa cît mai iute, dacă nu i-ar fi fost teamă de moarte, de necunoscutul ce, cu toate astea, 'l a răpit de timpuriu. Trei-zeci și șase sau trei-zeci și șapte de ani, atîta avea Safir cînd a murit. Nu știm nici unde e îngropat, nici cînd, nici cum 'și-a dat sufletul, dar un fel de prietenie tainică a unii pe cel care scrie aceste rânduri cu cel care a dispărut fără

tobă și fără lăutari, poate fără ca cel puțin moartea lui să fi fost anunțată de mai mult de cât de un ziar sau două.

Numele său ne-a venit astăzi supt condei într'unu mod atât de involuntar în cât dacă există suflet și viață viitoare, sufletul său trebuie să palpitate împrejurul vechiului său prieten, sub condeiul său chiar.

O! Safir, biet poet nenorocit, de ce nu te-ai născut în această viață cu o doză oarecare de ceea ce numesc francesii *savoir faire*. Puțin importa să faci din fereastră *ferastă* pentru ca să îți iasă la rimă; totul era să îți lași păr lung, să ieși un aer îngâmfat, să porți guler țeapăn, să te declari nemulțumit de tot ce s'a scris până azi în afară de producerile *nouei direcțiuni!* Ai fi ajuns. O! ai fi ajuns!

N'ai fi răbdat de foame, n'ai fi umblat rupt în coate, n'ai fi vegetat prin cafenele, n'ai fi zăcut prin spitaluri. În asemenea con-

dițiuni, tu puteai să trăești, sau puteai să mori: trăind, te-ai fi bucurat de viață, murind te-ai fi impus Bucureștilor, țării, lumii întregi, căci poeziile tale ar fi fost traduse cel puțin în nemțește.

Ce ai făcut însă? Ai cântat?...Ș'apoi?... Ai plâns?... Ce ne pasă!... Ai murit?... Ți-ai luat locul.

Cu toate aceste, scumpi cititori, dacă vă va cădea în mână *Cavalul* lui Safir, această carte de versuri frumoase, luminoase ca aurul curat, albe ca aurora înainte de cele dintâi raze ale soarelui, citiți-o, păstrați-o cu îngrijire, faceți ca cel puțin dupe moarte adevărații poeți să obțină dreptate, chiar atunci când moartea i-ar fi ridicat ca pe Safir, înainte de a 'și fi zis ultimul cuvânt

«Și să-și verse ori-cine plânsul
De-a trăit sorbind cu densul
Al decepției pahar.»

Asa.

VORBE ȘI RĂSPUNSURI POTRIVITE.

Zis'a unul: cutare te ocărăște. Iar acela îi răspunde: când nu sunt de față, poate să mă și bată.

Un nebun defăima pe un înțelept, iar înțeleptul îi zise: nici pe mine mă vor crede când te voi lauda, nici pe tine când mă vei defăima.

Zicând unul împăratului că noaptea să isbească pe vrăjmaș, împăratul îi răspunde: numai tâlharii și hoții noaptea fură isbânda.

Un boer umflat în blane, întrebă pe un gol și despuiat, în vreme de iarnă de'i este frig la trup? Acela îi zise: Dar ție îți este frig iarna la frunte? — Ba nu zise boerul; — Așa și mie, răspunde despuiatul, că tot trupul ca o frunte îl socotesc».

O coconiță mângâia un miel de curând născut, și întrebă pe cioban? «De ce n'are coarne?» Ciobanul îi răspunde «Pentru că nu s'a insurat până acum».

Un mitropolit ce se numea Cosma, se amestecase între boerii ce se sculară asupra Domnului, pentru multele răutăți ce făcea. Domnul îi zise că, ca o parte bisericască, nu se cuvine să se amestece în asemenea turburări. Mitropolitul îi răspunde: «*δπρὸ κόσμου, καὶ ὁ κοσμάς*, adică, unde o lume și Cosma cu ei».

Un împărat incingând cu sabia pe una din slugile sale, sluga îl întrebă: ce să fac cu ea? Împăratul îi răspunde: De'ti voi porunci bine, urmează cu ea pentru mine; iar de'ti voi porunci rău, urmează cu ea împotriva mea.

Arătară unui tânăr două fete, una cu ochii negri, și alta cu ochii albaștri, și îl întrebă: «Pe care din amândouă voește mai bine?» Tânărul răspunde: «Mai bine pe amândouă, de cât una din amândouă, ca să nu se dea pricină de gălceavă».

Un tâlhar întâlnește pe drum un cocoșat și îi zise : «Domnule, ce te-ai încărcat cu tot calabalăcul în spinare.» Cocoșatul îi răspunse «De frica hoților ce îți întâlnesc pe drum.»

O coconiță, văzând cununile de nuntă întrebă : «De ce cununa bărbatului are patru cercuri, iar a muierei numai trei?» Unul îi răspunse : «Pentru că muierei îi lipsește o doagă». Iar altul mai bine îi zise : «Pentru că bărbatul o să poarte un corn mai mult, de cât muierea».

Un împărat luând condeiul să iscălească o osândă de moarte, se cam sfia, ministrul îl silia ; împăratul îi zise : «mai bine ar fi fost ori să nu fi știut să scrii, ori să nu fi împărătit.

Unul se fălea că vede foarte de departe, și zicea altuia : «Vezi șoarecele acela în vârful muntelui?» Acela îi răspunse zicând : De văzut nu-l văz, dar îl auz ronțând.»

Un bolnav mergea la război, și zicându-i oare-cine, într'asemenea stare ce mai cauți la război? El îi răspunse : «Pentru țară, și în mai proastă stare trebuie să mor.»

Un ștrengar (ce se isgonise din țara lui pentru blestemățiile lui) întâlnind peste câțiva vreme în străinătate un țeran d'ai lui, îl întrebă de mai sunt nebuni în țara lui. Țeranul îi răspunse : «De când ai plecat dumneata, nici un nebun nu s'a mai văzut.»

Poprea unul pe un împărat să nu intre prin case proaste, ca să nu se întine; fiind oamenii proști, împăratul îi răspunse : «Ja pildă de la soare, că intră prin cele mai spurcate locuri, dar nici cum se întină.»

Un șchiop mergând și el la bătălie, îl întrebă altul : «Dar tu ce ai să faci la bătălie?» Șchiopul îi răspunse : «Eū mai bine de cât tine voiū sta la război, că și de voiū vrea să fug nu pot.»

O cuconiță ce se socotea de frumoasă, întrebă pe un tiner : «Care muiere i se

pare mai frumoasă?» tinerul îi răspunse : «Ori care alta, afară de d-ta.»

P'un împărat s'erac, dar cu bun prieten, îl întreba oara-cine : «Unde îți ai a-vuția?» împăratul le răspunse : «la aceștia», arătând pe prietenii lui.

Un tiner conăcind la o gasdă, în postul cel mare, îi zise să-i frigă un pui de găină. Dupe ce șezu la masă întrebă pe gasdă, de mai mănâncă cine-va carne, să vie să-i dea. Gasda îi aduse la masă un dulău mare, zicând : «Mai este și acest câine.»

O fetiță se luă dupe o măgăriță a mamei-sei, ce scăpase din coșar, alergând dupe ea să o prinză, o întâlnește pe drum, carele, ca să o sărute, îi zise : «Cunoști, dragă, pe vară-mea cutare?» Ea îi răspunse : «Dară, este acasă la noi. — Mă rog dară, îi zise tinerul, priimește această sărutare de la mine, și i-o dă din partea mea, că mă pripesc să i-o trimit» și se dete să o sărute. Tinera îi zise : «Stăi, dragă, dacă sărutarea este așa de grabă, trimite-o prin măgărița mea, că ea va ajunge mai curând de cât mine.»

Indemnând unii pe un împărat oare-când, ca să răpue pe un vinovat, împăratul le zise : «oare, când m'ar durea un deget de la mână, ce me-ai zice? să-l tai sau să-l vindec?»

Doamne de ce ai lăsat dobitoace pe lume? zis'au un învățat. Iară Domnul îi răspunse : «Ca să te deosibești tu de ele.»

Unul își bătea joc de altul că are urechi de măgar. Acela îi zise : «Iartă-mă, dragă, că ți-am luat urechile.»

Un tiner ce avea o nevastă urită, se duse în vecinătate la un bătrân, ce avea o nevastă frumoasă, și negăsind pe bătrânul acasă, vru să supere pe tinera, și uitându-se împrejur zise : «Dragă, felurimi de paseri văz p'în curte, dar vre-o vită cu coarne nici una». Tinera îi zise : «Uită-te în oglindă, și numai de cât vei vedea.»

Unul văzând pe un împărat incongiurat de ostași, îl întrebă : «ce-ai greșit, Doamne, de te păzesc atâția ostași ?» Împăratul îi răspunse : «Nimic alt, de cât m'am făcut slugă tuturor, și le e frică să nu fug.»

Un tânăr isprăvindu-și învățăturile pe la școale, s'a întors acasă la părintii săi, și întrebându-l tată-său ce a învățat ? copilul îi răspunse că la vreme îi va arăta. Tatăl său se mânie și îi dete o palmă. Atunci copilul îi zise «Iată, tată, aceasta am învățat, să sufer mânia tatălui meu.»

Niște școlari întâlnind pe drum o muere ce mână câți-va măgari, îi zise : «Bună dimineața, babă, unde-ți duci copii ?» Baba le răspunse : «Mulțumim dumneavoastră feți mei, la școala dumneavoastră.»

Numa voi stăpâniți pe bărbații voștri, zis'au unii către muierile din Lacedemonia. Iar ele le răspunseră : «Adevărat, pentru că numai noi naștem bărbați voinici.»

O văduvă rugă pe un împărat să o asculte la pësul ei, împăratul supărat fiind, îi zise : «Lasă-mă, n'am vreme.» Văduva puțin împotriva îi zise : «Dacă n'ai vreme, nu mai fii împărat.»

Un orb umbla pe drum noaptea, fiind într'o mână un felinar aprins și într'alta un baston. Întâlnindu-l un zăpăuc, dete peste el, și'l întrebă : «Bine, bastonul pentru pipăit, dar felinarul pentru ce trebuință ? că nimic îți folosește la orbirea ochilor.» Orbul îi răspunse : «Felinarul nu'l țiu pentru mine, ci pentru neghiobi ca tine, ca să nu dea peste mine, și tu tot dedeși.»

Un tânăr văzu o damă de departe, în spate, și'i păru așa de frumoasă, în cât alergă înaintea ei, și stătu să o vază ; dară ce văzu ? o uriciune grozavă, și se trase spălmântându-se. Dama îl întrebă :

«Ce vrei ?» El îi zise : «Iartă-mă, doamna mea, că văzându-te pe din napoi, imi păruși atât de frumoasă, în cât vream să'ți dau o dulce sărutare, și fără voia dumi-

tale.» Ea îi zise : «De ce fără voia mea ? Cu bună voia mea sărută-mă unde ți-am plăcut !»

Un călător văzând că un câine se ia după el să'l muște, scoase spanga și dete în el, și'l și omori. Stăpânul câinelui trase pe călător la judecată. Judecătorul îl întrebă : «De ce ai omorit câinele ?» El răspunse : «Apărându-mă să nu mă muște, fiind că se dedese la mine, l'am lovit cu gura spanghei.» Judecătorul îl mai întrebă : «De ce nu te-ai apărat cu coada spanghei ?» El îi răspunse : «Pentru că câinele nu s'a dat la mine cu coada, ci cu gura.»

Un filosof rivnind la cinste de cinuri politicești, se rugă de împărat să'l cinstească cu un cin, împăratul îl cinsti zicându-i : «Urcă-te acum în jos, că acum în sus te-ai scoborit.»

Un om 'nalt luă o nevastă foarte scurtă. Un prieten îl întrebă : «Ce ai pățit de ți-ai ales o așa mică muere, fiind tu așa de mare ?» El îi răspunse : «Scris este, că un rău când de nevoe este să'l primești, trebuie să alegi cel mai mic rău.»

Un fandasioș își făcuse chipul său de piatră, și întrebând pe altul de'i seamănă chipul ? acela răspunse : «prea mult semeni cu el, atât la față cât și la tivgă.»

Un ministru ce'l scosese din slujbă, se scobora pe scară de la Curte, și întâlni pe scară, pe cel nou ministru, carele îl și întrebă : «Ce mai nou ? — Nimic alt îi zise cel vechi ministru, de cât că unii se scoboară, și alții se urcă.»

Întrebând unul p'un filosof ce e în raiu ? filosoful îi răspunse : «Nici eu am fost acolo, nici vre-unul am întâlnit din cei ce sunt acolo, ca să pot afla ; iar de iad de mă vei întreba, văz că sunt în lumea aceasta tocmai ca în iad.»

Întrebă unul pe un împărat : «de ce nu pedepsește cu moarte pe cei ce'l necinstesc grăindu-l de rău ?» împăratul îi răspunse :

«Pentru că aş vrea mai bine să inviez pe oameni de cât să'i omor.»

Unul întâlnind pe altul, îşi bătea joc de el, zicându'i : «Ce prost eşti ! într'un minut te-aşi vinde de o sută de ori. — Dar tu, îi zise celălalt, ce învăţat eşti ! că de două sute de ori de te-aşi duce la târg, mi se pare că nimeni nu te-ar cumpăra.»

Intrebă unul pe un împărat : «de ce nu pedepseşte pe cei ce'l defaimă ?» Împăratul îi răspunse : «Pentru că de la ei îmi aflu greşelele.»

Unul se mânia când musca îl supăra ; iară altul îi zicea : «Dacă de cei ce te iubesc așa de mult te superi, dară de cei ce te urăsc, ce vei putea face ?»

Un bărbier văzând că un boier îi plăteşte pentru rasul capului cinci parale, iar pentru găteala barbei, cinci galbeni : «Boierule, îi zise, se vede că mintea din cap toată s'a scoborit în barbă, d'aceea mai mult barba de cât capul o cinsteşti.»

Unul văzând un filosof că miluia pe orbi şi pe şchiopi, îl întrebă : «de ce milueşti tot orbi şi şchiopi, iar din filosofi pe nici unul ?» Filosoful îi răspunse : «Pentru că omul mai lesne poate ajunge şchiop şi orb, de cât filosof.»

Unul văzând pe altul că toată averea îşi risipise, îl întrebă : «Cum mai petreci acum ?» Risipitorul îi răspunse : «Foarte bine, că până când mai aveam câte ce-va pe lângă mine, dormiam cu uşile închise şi zovorite, de frica hoţilor ; iar acum dorm fără nici o grije, cu toate uşile deschise.»

Un om rău şi cumplit a scris asupra porţii : «Nici un om rău să nu îndrăznească a intra în această casă printr'această poartă.» Altul îi scrisese mai jos : «Dar stăpânul casei pe unde va intra ?»

Intrebă unul pe un împărat, de ce nu pedepseşte cu moarte pe cei rău năraviţi ? Împăratul îi răspunse : «Pentru că prea puţini ne-ar rămânea vii.»

Un judecător văzu pe un om, că ori cine îl trăgea la judecată, el îi mulţimea cu

banii, şi scăpa de judecăţi, şi'l întrebă : «De ce se învoeşte până a nu se judeca ?» El îl răspunse : «Mai bine lor să le daū, de cât pe la judecători să cheltuesc, perzându'mi şi vremea pe lângă banii.»

Intrebând unul pe Alexandru, împărat, ce a făcut de a biruit la apus şi la răsărit cu puţină avere şi cu puţini ostaşi, în vreme ce alţii, cu mai multă avere, şi cu mai mulţi ostaşi, nici pe jumătate n'aū biruit ? Împăratul îi răspunse : «Punind înainte folosul obşteasc, pururea înainte am mers.»

Un chior întâlnind un cocoşat foarte de dimineată, îi zise : «Cam de dimineată, dragă, te-ai încărcat ? dar cocoşatul îi răspunse ; «In adevăr de dimineată trebuie să fie, că încă până acum n'aī deschis, de cât numai o fereastră.»

Unul dojenea prin scris multele răutăţi ce se urma de mulţi, mai dinainte. Altul îi sta împotriva zicând că necinsteşte multe obzave. Acela îi zise : «Dacă pe cei ce urmează rău nu putem să'i dojenim nici de faţă, nici anume, dară urmările lor să nu le dojenim.»

Un tinăr la o adunare glumea cu fetele. Un filosof ce se afla acolo, vrând să'şi bată joc de el, îi zise : «Copii când de micī aū duh, la bătrâneţe şi l perd. Tinărul îi răspunse : «Se vede că dumneata mare duh aveai, când erai mic.»

Un ministru îndemna pe împăratul să pedepsească pe jefuitori. Împăratul îi răspunse : «Bucuros ; să nu'ţi paie rău, când de la d-ta voiū incepe.»

Un împărat biruind la războiū, între alţi robi, robi şi un filosof pe care îl întrebă : «Cum vrei să te tratăresc ?» Filosoful îi răspunse : «De te ţii de războiū ca un împărat, dă'mi drumul ; de te ţii de el ca un neguţător, vinde-mă ; de te ţii de el ca un măcelar, injunghie-mă. P. Ispirescu.

Estrase din volumul manuscris al Vornicului-Iordache Goleşcu, fiul banului Radu Goleşcu, de sub rubrica : *Vorbe şi răspunsuri potrivite*. Acest oalun se află în Biblioteca Academiei Române.

ÎN NOAPTEA ADANCA

E noapte grea, adâncă,
Pe când deștept sunt încă,
Și totul doarme dus
 Și jos și sus.

Gândindu-mă la tine
Nici somnul nu'mi mai vine:
Sunt nopți de când veghez
 Și meditez.

Te ved fără încetare,
In ochi și 'n cugetare,
Dar singur mă trezesc
 Când îți vorbesc!

Oh! știu că e părere
Și 'n minte și 'n vedere;
Dar, 'mi-e destul ș'atât
 Când 'mi-e urât.

Căci tu, ca o nălucă,
Când dorul mă apucă,
Apari în ochi mei
 Și plângi în ei.

Dar lacrimile, care.
Ca un izvor în mare,
In sufletu-mi dispar,
 Curg în zadar;

Căci totul este rece,
Și timpul care trece
Și tu care rămâi
 Să mă mângâi!

Iar noaptea grea, adâncă,
Deștept mă ține încă,
Și totul doarme dus
 Și jos și sus.

Umbră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOGRAFIE

Au apărut de sub presă :

1. Elemente de Drept Public și administrativ, de *George D. Băldirescu* licențiat în drept de la Facultatea din Paris. Profesor de drept și științele politice la școala publică comercială din Craiova, Cavaler al Ordinului Coroana României. Prețul unui exemplar este de 3 lei, și se află de vânzare la autor și la Librăria Frații Benvenisti, în Craiova.

2. Indreptar Teoretic și practic pentru învățământul Intuitiv, în folosul elevilor normali, a învățătorilor etc, de *V. Gr. Borgovan*, profesor în Gherla. Prețul unei esemplar este de 1 florin și 70 cr. și se află de vânzare la Tipografia «Aurora» în Gherla.

3. Intâia, a doua și a treia carte de aritmetică, pentru soarele populare române, de *V. Gr. Borgovan*, profesor, în Gherla.

4. Anuarul Comercial de Adresele României, elaborat de casa *L. Rusch*, cel mai mare biuro de informații comerciale în Orient. Primul volum cuprinde o introducere despre viața comercială a României, clasificarea numerotată a firmelor comerciale și industriale din capitală, indicațiunea adreselor oficiale din București. Textul e în limba română, franceză și Germană.

Acest anuar se vinde la biuro de informații comerciale, *L. Rusch*. Strada Apolodor Nr. 6, cu prețul de 8 lei în capitală, 9 lei în provincie și 10 în străinătate.

NOTA REDACȚIUNEI

Din cauza abundenței de materie, urmarea la *Orății și Lidia* și la articolul : *Din Trecut*, rămâne pentru numărul viitor.